

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1072

3. STUDENOGA 2023. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

Odbor za hrvatsku nacionalnu manjinu Savjeta Vlade RH

**Potpora Hrvatske
ključna za opstanak**

SADRŽAJ

6

Održana Radna skupština DSHV-a
**Priprema se koalicija
nacionalnih manjina
za izbore**

10

Srbija i Europska unija (VIII.)
**Reforma javne uprave
– fundamentalni uvjet
ka članstvu**

12

Prof. dr. sc. Dušan Spasojević,
FPN, Univerzitet u Beogradu
**Odnos prema Vučiću
dominira našim
političkim životom**

20

Nestajanje tavankutskih voćnjaka
Tržište čupa zasade

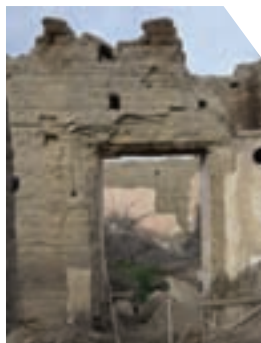
30

22. Dani hrvatske knjige i riječi –
Dani Balinta Vujkova
Novi susreti s ikavicom

36

Jedino naselje u Srbiji
s hrvatskim predznakom
**»Kroz Hrvatski Majur
samo vitar duva«**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeve 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika),
Branimir Kuntić, Dragan Muharem,
Marko Tucakov, Krunoslav Đaković,
Josip Dumendžić i Tomislav Vuković

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić
(tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
KOMERCIJALISTICA:
Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;
++381 24/55-15-78;
++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315
COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Dobro došli u cirkus

Već smo navikli: svaka nova garnitura na vlasti glumi da sve dobro počinje onog dana kada su se oni, dakako voljom naroda, dokopali vlasti. I sve što su oni prethodni radili zapravo su bile (da posudim naslov **Pekićevog** romana) godine koje su pojeli skakavci. Pa se onda donose nove strategije, dugoročni i srednjoročni planovi, zakoni, razne poticajne mjere, uz koje će, normalno, sada svima posao i život biti bolji i jednostavniji. Ma, što bolji i jednostavniji? Skoro pa idealan! A kao mjera uvjeravanja dobro posluži pogled unatrag kada su vladali oni drugi i sve radili kao da im je ovaj narod najveći neprijatelj. Demokrate su se godinama vadili na **Slobu**, naprednjaci i dan-danas, iako su već deset godina na vlasti, na »lopovsku žutu bandu«.

I kod glasača možda i prolazi to vječito – sve dobro počinje od nas, ali u stvarnom životu stvari su malo drugačije posložene. A nedosljednost nekada skupo košta. Očiti primjer su voćari iz Tavankuta. U očajanju sada vade zasade jabuka, čupaju zalijevne sustave, kida ju zaštitne mreže, jer jednostavno njihove jabuke nikome nisu potrebne. Spasonosni ruski kupci dosjetili su se kako i oni sami mogu saditi jabuke. Pa nisu Rusi valjda jedini koji jedu jabuke? Naravno da nisu, ali treba naći one druge i uvjeriti ih da na tavankutskom *pisku*, a i šire, rađaju najbolje jabuke.

Nije to posao tavankutskog voćara već onih koji donose strategije i planove. Da se vidjelo dalje od svog nosa, onda se moglo i predvidjeti da ima šansi i da se Rusima iz tko zna kojih razloga ogade naše jabuke, pa bi dio plana bilo i rezervno izvozno tržište. No, kako su naša strateška planiranja od izbora do izbora, nikako se ne uklapa strategija koja bi predviđjela u kom pravcu bi se trebala razvijati voćarska proizvodnja (i ne samo ona) u narednih 10 ili 20 godina. Tko još planira toliko godina unaprijed? Godina-dvije, koliko prođe od izbora do izbora, taman dovoljno. Koliko je ljudi poslije godina rada i ulaganja ostalo bez svog posla, koliko je bačenih novaca pa i onih iz agrarnog proračuna? Koga briga. Pišemo novu strategiju. Samo da se netko u novom planiranju ne dosjeti da nam strateško voće može biti kivi.

Izbori su raspisani. Dobro došli u cirkus.

Z. V.

Premинуo predsjednik pokrajinske skupštine István Pásztor

FOTO: Beta

Predsjednik Skupštine Vojvodine i Saveza vojvođanskih Mađara **István Pásztor** (1956. – 2023.) preminuo je 30. listopada u 68. godini života, nakon teške bolesti.

Pásztor je bio predsjednik Skupštine Vojvodine u tri mandata, od 2012. do smrti.

Rođen je 20. kolovoza 1956. godine u mjestu Majdan u općini Novom Kneževcu. Osnovnu školu i gimnaziju završio je u Subotici, dok je fakultetsku diplomu stekao 1980. godine na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Novom Sadu. Bio je član SVM-a od osnivanja stranke, 1995. godine, a od 2007. je bio njen predsjednik. Od 1992. do 2000. bio je vijećnik u Skupštini općine Subotica, a u mandatu od 1996. do 2000. i zastupnik u Saveznoj skupštini Savezne Republike Jugoslavije.

Od 1999. do 2002. godine bio je član privremenog Nacionalnog vijeća mađarske nacionalne manjine i predsjednik izvršnog odbora tog vijeća.

Od 2000. do 2008. godine bio je pokrajinski tajnik za privatizaciju, poduzetništvo i mala i srednja poduzeća, a od 2008. do 2012. pokrajinski tajnik za privredu. U dva mandata bio je potpredsjednik Izvršnog vijeća Vojvodine. Bio je kandidat za predsjednika Srbije ispred SVM-a 2007. i 2012. godine.

»Vođen etikom odgovornosti, na funkciji predsjednika uspio je sačuvati dignitet Skupštine Autonomne Pokrajine Vojvodine, promovirati političku kulturu dijaloga i demonstrirati sposobnost uvažavanja različitih političkih gledišta, očuvati duh poštovanja, jednakosti i pravednosti spram svih zastupnika u Skupštini AP Vojvodine«, navodi se na sajtu pokrajinskog parlamenta.

Odlikovao je Sretenjskim ordenom Prvog stepena Republike Srbije, kao i državnim ordenom za zasluge Republike Mađarske.

»S velikom tugom sam primio vijest o smrti Istvána Pásztora, velikog čovjeka, časnog političara i prijatelja s kojim smo zajedno gradili snažne temelje povjerenja između Srba i Mađara i radovali se svakom uspjehu koji je donio bolji život našim građanima«, izjavio je predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** povodom smrti Pásztora.

Istakao je da je Pásztor uvijek bio spreman preuzeti i podijeliti odgovornost i brigu za rješavanje svakog izazova u teškim vremenima zajedničke borbe za bolju Srbiju.

Premijer Mađarske **Viktor Orbán** na svom Facebook nalogu je odao počast Pásztoru napisavši: »Išao je putem ratnika. Pokoj mu duši«, i uz zajedničku fotografiju napisao »zbogom prijatelju«.

»Zahvaljujući politici Istvána Pásztora prijateljstvo Srbije i Mađarske je dostiglo u povijesti još neviđene razmjere«, napisao je *Pannon RTV*.

»Povijesni proces pomirenja Srbije i Mađarske je započeo prije deset godina. Tada je Skupština Srbije usvojila deklaraciju kojom se osuđuju svi zločini koji su počinjeni nad mađarskim civilnim stanovništvom u Vojvodini 1944./45.godine. U Čurugu su tadašnji predsjednik Mađarske **János Áder** i predsjednik Srbije **Tomislav Nikolić** zajedno odali počast nevinim žrtvama. Vlada Srbije je ukinula odluku kojom su stanovnici Čuruga, Mošorina i Žablja proglašeni kolektivno odgovornim. Vrhunac cijelog procesa pomirenja je bio ljetos, kada je na Paliću osnovan Strateški savjet za suradnju Srbije i Mađarske«.

Sprovod Istvána Pásztora bit će 4. studenoga u 14 sati u Subotici na Bajskom groblju iz Peić kapele.

»Na moju molbu, od njega će se govorom oprostiti premijer Mađarske Viktor Orbán, predsjednik Srbije Aleksandar Vučić, u ime mađarske zajednice van matične države predsjednik RMDSZ **Hunor Kelemen**, i predsjednik Izvršnog odbora SVM-a **Bálint Juhász**, u ime stranke«, naveo je njegov sin, **Bálint Pásztor** na svom Facebook profilu.

On je najavio da će istog dana u Novom Sadu u 10 sati biti održana komemorativna sjednica u velikoj dvorani Skupštine AP Vojvodine.

»Moj otac je, naime, bio predsjednik tog doma najduže vrijeme ikada, na što je s razlogom bio ponosan«, naveo je.

Na molbu obitelji, od njega će se na komemorativnoj sjednici govorom oprostiti predsjednik Pokrajinske vlade **Igor Mirović**, potpredsjednik Skupštine APV **Damir Zobenica** i predsjednik pokrajinske zastupničke grupe SVM-a dr. **Bojan Bági**.

Raspisani parlamentarni i lokalni izbori

Na birališta 17. prosinca

Predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** raspustio je 1. studenoga Skupštinu Srbije i raspisao parlamentarne izbore za 17. prosinca, kako je to ranije i najavio.

»Na obrazloženi prijedlog Vlade od 30. listopada donosim ukaz o raspuštanju Narodne skupštine, raspuštam Narodnu skupštinu izabranu 3. travnja 2022. Ovaj ukaz stupa na snagu danom objavljivanja u *Službenom glasniku* (...) Donosim odluku o raspisivanju izbora za narodne zastupnike za 17. prosinca 2023. Rokovi za vršenje izbornih radnji počinju teći od dana stupanja na snagu ove odluke. Izbore za narodne zastupnike provest će tijela za provođenje izbora. Ova odluka stupa na snagu danom objavljivanja u *Službenom glasniku*«, rekao je Vučić na konferenciji za novinare u Predsjedništvu Srbije.

FOTO: Beta

»Ova kampanja je prilika da na civiliziran način predstavimo građanima različite ideje, različite programe i politike koje se trebaju natjecati, ali koje nikada neće ugroziti naše vitalne, nacionalne interese. Želim svim sudionicima dobar rezultat u predstavljanju svojih ideja i političkih ciljeva, želim im da to sve čine na demokratski i civiliziran način, a za građane Srbije je važno da najbolji pobijede. Uvjeran sam da i ovim izborima učvršćujemo demokraciju u našoj Srbiji i istovremeno osiguravamo siguran put u budućnost našoj zemlji i našoj djeci. Živjela Srbija! Neka su vam sretni izbori«, poručio je predsjednik.

Predsjednik Vučić istakao je i da novih izbora u Srbiji neće biti sve do 2027. godine, jer su pred onim tko bude pobijedio teški zadaci i važno je da onaj koji pobijedi ima čist mandat do 2027. godine.

»Mora postojati jedan čist mandat za razdoblje koje nas mora dovesti do točke da nema povratka u prošlost. Imamo EKSPLOZIV, cijela zemlja se mora ujediniti oko toga«, rekao je Vučić.

Vlada Srbije uputila je 30. listopada obrazložen prijedlog predsjedniku Republike da raspusti Narodnu skupštinu i

raspiše izbore za narodne zastupnike. U prijedlogu Vlade je navedeno kako bi izbori u postojećim okolnostima osigurali viši stupanj demokratičnosti, smanjenje tenzija koje se stvaraju između suprotstavljenih opcija u društvu, odbacivanje isključivosti i govora mržnje i afirmiranje prava na slobodno iznošenje mišljenja i stavova o određenim političkim, ekonomskim i drugim pitanjima, uključujući i dalju afirmaciju europskih vrijednosti.

Hitno raspisivanje izvanrednih parlamentarnih i beogradskih izbora i njihovo održavanje do kraja godine zahtjev je koji su iznijeli predstavnici oporbenih političkih stranka koje organiziraju prosvjede »Srbija protiv nasilja«.

Ranije, istog dana predsjednik Narodne skupštine **Vladimir Orlić** raspisao je izbore za vijećnike skupština gradova i skupština općina u Srbiji za 17. prosinca. Odluku o raspisivanju izbora potpisao je u centralnom holu Doma Narodne skupštine.

»Poštovani građani Srbije, u skladu sa Zakonom o lokalnim izborima i Zakonom o lokalnoj samoupravi raspisani su izbori za vijećnike u skupštinama 65 gradova i općina u Srbiji za 17. prosinca 2023. godine. Ova odluka stupa na snagu u trenutku objavljivanja u *Službenom glasniku*. I od tada počinju teći rokovi za provođenje izbornih radnji«, rekao je Orlić na konferenciji u Skupštini Srbije.

»Pozivam sve građane i političke aktore da sudjeluju na ovim izborima. Da na njima svi zajedno kao društvo pokažemo pun demokratski kapacitet, da ga učinimo još snažnijim, damo vlastiti doprinos stabilnosti i u nastupajućoj izbornoj kampanji govorimo o programima. Da govorimo o njihovom političkom sadržaju i uz sve međusobne razlike pokažemo kako smo u stanju to raditi na dostojanstven, pristojan način«, naveo je Orlić.

Članovi Vlade su prethodno donijeli 30. listopada odluku o raspuštanju Skupštine grada Beograda i obrazovanju Privremenog tijela Grada Beograda, a iste odluke donesene su za još 64 grada i lokalne samouprave u Srbiji.

Odluke o raspuštanju skupština gradova donesene su za: Kragujevac, Kraljevo, Kruševac, Novi Pazar, Pirot, Vranje, Leskovac, Loznicu, Prokuplje, Smederevo, Šabac, kao i za skupštine općina Brus, Varvarin, Veliku Planu, Veliko Gradište, Vladimirce, Vladičin Han, Vlasotince, Gadžin Han, Despotovac, Dimitrovgrad, Doljevac, Žabare, Žagubicu, Žitorađu, Knić, Koceljevu, Krupanj, Kuršumliju, Kučevo, Lapovo, Lebane, Ljig, Ljuboviju, Mali Zvornik, Malo Crniće, Medvedu, Merošinu, Osečinu, Paraćin, Petrovac na Mlavi, Požegu, Priboj, Prijepolje, Ražanj, Raču, Rekovac, Sokobanju, Topolu, Trgovište, Trstenik, Čičevac, Čupriju, Ub, Crnu Travu, Aleksandrovac, Babušnicu, Batočinu, Belu Palanku, Blace, Bogatiji i Bojnik.

Odbor za hrvatsku nacionalnu manjinu Savjeta Vlade Republike Hrvatske za Hrvate izvan RH u Subotici

Potporna Hrvatske ključna za opstanak

»Želimo jednako tako, i još više, podupirati Hrvate koji žive izvan Hrvatske jer smo jedan narod, jedno biće i država je sada i dovoljno ekonomski i financijski snažna da ta pomoć zaista može biti puno značajnija i vidljivija«, rekao je premijer Hrvatske Andrej Plenković

U Hrvatskom domu – Matici u Subotici 27. listopada sastao se Odbor za hrvatsku nacionalnu manjinu Savjeta Vlade Republike Hrvatske za Hrvate izvan RH.

Na Odboru su se okupili pripadnici hrvatske nacionalne manjine iz osam država, od 12 koliko ih ima u ovome tijelu. Prisutni su bili predstavnici iz Austrije, Italije, Rumunjske, Bugarske, Mađarske, Sjeverne Makedonije, Slovenije i najbrojnije hrvatske nacionalne manjine – Srbije.

Domaćin susreta bila je predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić**, koja je i potpredsjednica Savjeta te predstavnica ovoga Odbora.

Cilj sastanka bio je međusobno povezivanje predstavnika Hrvata iz država gdje su manjina, komunikacija u vezi s potrebama i izazovima s kojima se susreću hrvatske zajednice u dotičnim državama te usuglašavanje zajedničkog djelovanja na promoviranju i poboljšanju položaja Hrvata izvan Hrvatske.

Partneri, pripadnici istog naroda

Nazočnima se putem video poziva obratio predsjednik hrvatske Vlade **Andrej Plenković** te državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske **Zvonko Milas**. Obojica su zajamčili još veću financijsku i drugu podršku Hrvatima izvan domovine.

»Hrvatska vodi dobru politiku prema nacionalnim manjinama koje žive u Hrvatskoj i želimo jednako tako i još više podupirati Hrvate koji žive izvan Hrvatske jer smo jedan narod, jedno biće i država je sada i dovoljno ekonomski i financijski snažna da ta pomoć zaista može biti puno značajnija i vidljivija«, rekao je premijer Hrvatske.

Poručio je Plenković i kako je Hrvatska raspoložena podupirati sve ono što hrvatske nacionalne manjine smatraju da je važno za očuvanje i napredak njihove zajednice – investicije u obrazovanje, kulturu, vjerske objekte, sport, folklor... U svojem obraćanju, Plenković je pohvalio djelovanje hrvatske nacionalne manjine u Srbiji.

»Jako mi je drago što ste u Subotici. Predsjednica HNV-a i tim oko nje su izrazito agilni i baš služe kao jedan ogle-

dan primjer rada za ojačanje identiteta Hrvata u svakoj vašoj državi, a ovaj koji je u Srbiji je posebno impresivan«, rekao je premijer Hrvatske.

Milas je i ovom prilikom najavio ponovno povećanje sredstava iz proračuna Hrvatske za Hrvate izvan domovine.

»Vlada Hrvatske svake godine povećava, a tako će biti i iduće, proračun za Hrvate izvan Hrvatske. Mi ćemo s vama kao partneri, pripadnici istog naroda, pokušati ostvariti ciljeve na najbolji mogući način«, rekao je Milas.

Dodao je i kako Matica u kojoj se Odbor okupio pokazuje »da je ono što je ponekad nedokučivo, ostvarivo ako se radi zajedno, ako se razumije i uvažava.

»Hvala Vam na svemu što činite za Hrvate, gdje god živjeli«, poručio je Milas.

Plod susreta – elaborat za premijera

Tijekom radnog sastanka predstavnici zajednica predstavili su stanja i izazove s kojima se kao manjine suočavaju u svojim domicilnim državama. Kao plod susreta Vojnić je najavila elaborat s potrebama koji će u ime Odbora predati premijeru, odnosno Vladi Hrvatske.

Uspoređujući položaj hrvatskih manjina u drugim državama, predsjednica HNV-a kazala je da su Hrvati u Srbiji u prednosti u odnosu na neke druge hrvatske manjine jer imaju krovnu instituciju i jer su priznati kao manjina. Kao najveću negativnu razliku Hrvata u Srbiji u odnosu na Hrvate u drugim državama Vojnić je istaknula financiranje.

»Za HNV se s razine i države, i Pokrajine i lokalna izdvaja oko 180.000 eura. U Austriji se, recimo za Hrvate izdvaja 1,7 milijuna eura, ili za Hrvate u Rumunjskoj milijun eura. Za puno manje zajednice država ima razvijenije politike i izdvajaju se puno veća sredstva«, rekla je Vojnić i dodala da u Srbiji Hrvati nemaju niti zajamčene mandate u Skupštini, kako je u drugim državama uređeno.

»Mi sada imamo ministra u Vladi, ali to nije posljedica poštivanja bilateralnog sporazuma između Srbije i Hrvatske, nego je on to svojim snagama ishodovao«, rekla je Vojnić.

Kao predsjednik III. Savjeta Vlade Republike Hrvatske za Hrvate izvan RH i u ime hrvatske nacionalne manjine u Mađarskoj sastanku je nazočio **Ivan Guban**. Iako je, kako je rekao, teško usporediti sve pripadnike hrvatske nacionalne manjine jer se razlikuju po statusu, brojnosti, političkoj i društvenoj situaciji iz kojih dolaze, zajednička im je matična država Hrvatska kojoj mogu zajedno i pristupiti.

»Ovakvi sastanci su važni, jer možemo pomoći jedni drugima savjetima, razmjenjivanjem praksi i možemo zajedno pristupiti prema našoj matičnoj zemlji Hrvatskoj i svojim domicilnim državama«, rekao je Guban.

Pohvalio je Guban i Vladu Hrvatske:

»Vidim ogroman iskorak i u političkoj potpori, pogotovo i u financiranju – brojka se posljednjih nekoliko godina povećala sigurno 5-6 puta«.

Hrvata u Mađarskoj ima gotovo dvostruko manje nego li Hrvata u Srbiji – 22.000. Imaju 15-ak institucija – obrazovnih (školski centri), kulturnih (muzej, kazalište), znanstvenih... koje se financiraju iz proračuna Mađarske, a značajna im je, kako je rekao Guban, i financijska pomoć iz Hrvatske. Veću financijsku podršku profesionalnih institucija od Hrvatske naveo je Guban kao potrebu.

Potrebni hrvatski domovi

Stanko Horvath, predstavnik Hrvata iz Austrije, također je rekao da njih 19.000 pripadnika gradišćanskih Hrvata najviše novca dobivaju iz domicilne države. Kao najveći problem naveo je gravitiranje Hrvata iz rodniha mjesta u Beč, gdje često izgube svoj nacionalni identitet. Zbog toga smatra da je potrebno osigurati dvojezično obrazovanje u Beču, a imaju potrebu i hrvatskoga doma u Željeznu.

U ime Hrvata iz Rumunjske, kojih ima 4.842, u Odboru je **Petar Hategan**. Pored milijun eura koje dobivaju od Rumunjske, kao veliku prednost istaknuo je i zagarantirani mandat u parlamentu. Kao najveću potrebu za opstanak ove zajednice istaknuo je uposlenu profesionalnu osobu.

Hrvati kao nacionalna manjina nisu priznati u Sloveniji, Sjevernoj Makedoniji i Bugarskoj, a u Italiji su priznati kao jezična manjina.

Predsjednik Saveza hrvatskih društava u Sloveniji **Dani- no Kutnjak** rekao je kako je njima najveći problem upravo

to što nisu priznati, iako ih ima 35.000 (podatak iz 2002. prema posljednjem popisu stanovništva).

»U Sloveniji ne postoji politička volja da bi se to riješilo. Posljedice su asimilacija, Hrvati nemaju svoje predstavnike niti u lokalnim niti u državnim tijelima, a nemamo ni nikakvu financijsku potporu iz domicilne države«, rekao je Kutnjak.

Smatra Kutnjak da je za hrvatsku zajednicu u Sloveniji potreban hrvatski dom u Ljubljani te financiranje dvije profesionalno uposlene osobe.

Josip Tunić iz Sjeverne Makedonije rekao je kako sve to nemaju niti Hrvati u Sjevernoj Makedoniji kojih ima malo više od 2.000. Istaknuo je i nedostatak adekvatnih prostora za rad pet udruga u koliko su organizirani te je naveo potrebu za hrvatskim domom.

Prema riječima predstavnika za Bugarsku **Rumena Boydžieva**, niti jedna nacionalna manjina nema priznati status manjine u toj državi, pa tako nema ni 1.200 Hrvata. Rekao je da bi Hrvata u Bugarskoj bilo puno više da se nisu kroz povijest prezimena prilagođavala bugarskom jeziku, čime su i Hrvati poput ostalih manjina izgubili nacionalni identitet.

Antonella D'Antuono članica je Odbora kao moliška Hrvatica iz Italije. Pripadnika hrvatske nacionalne manjine ondje ima oko 2.000 koji su organizirani u 10 udruga. Kao najveći problem ove zajednice navela je asimilaciju, zbog koje od četiri mjesta gdje žive Hrvati u jednome više nitko ne govori hrvatski. Kao potrebu navela je izgradnju hrvatskog doma u Kruču.

U Italiji, kao i u svakoj navedenoj državi, postoji oblik obrazovanja na hrvatskome jeziku, ali samo je u Mađarskoj i Srbiji ono cjelovito.

Hrvata izvan Hrvatske ima gotovo jednaki broj kao i u Hrvatskoj. O Hrvatima izvan matične države brine Savjet Vlade Republike Hrvatske za Hrvate izvan RH koji u svome sastavu ima četiri odbora. Osim Odbora za hrvatsku nacionalnu manjinu, djeluju odbori i za prekooceansko iseljništvo, hrvatsko iseljništvo te Hrvate u Bosni i Hercegovini.

J. D. B.

Održana Radna skupština DSHV-a

Priprema se koalicija nacionalnih manjina za izbore

»Intenzivno se vode razgovori s nekoliko političkih stranaka bošnjačke, bugarske, rumunjske i slovačke nacionalne zajednice kako bi zajedno pokušali osigurati glasove u predstavničkim tijelima«, rekao je Žigmanov

Delegati Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini usvojili su na Radnoj skupštini aklamacijom, bez glasova protiv, izvješće o radu, financijsko izvješće, izvješće Nadzornog odbora te Plan i program rada za iduće razdoblje, koji uključuje i pripreme za izvanredne izbore koji će biti održani 17. prosinca.

Radna skupština je održana u Domu kulture u Maloj Bosni, a gost na skupštini je bio ministar vanjskih i europskih poslova Hrvatske **Gordan Grlić Radman** sa suradnicima u ime predsjednika Hrvatske demokratske zajednice i premijera Hrvatske **Andreja Plenkovića**.

Obraćajući se skupu Grlić Radman je poručio kako DSHV ima dugu tradiciju postojanja i zastupanja Hrvata u Srbiji i stožerna je stranka:

»Ne možemo sebi dopustiti luksuz fragmentiranja, onda nestajemo, disperziramo se. Zato mi je drago da je DSHV nosivi stup HNV-a u Srbiji. Imate zato i posebnu težinu, i posebnu reputaciju i posebno priznanje u Hrvatskoj jer mi vas podržavamo«.

Rekao je kako Hrvatska želi i mora jačati suradnju sa Srbijom:

»Naša je politička misija s vlastima Srbije jačati suradnju jer susjedi moraju razgovarati i djelovati. Nama je vaš položaj ovdje prioritet i to je mjera našeg odnosa – Hrvati u Srbiji i Srbi u Hrvatskoj. Ne može biti ništa drugo prioritet nego vi ovdje. Da dobro živite, dobro se osjećate, da možete naći posao, da niste diskriminirani zbog toga što ste Hrvati, da ste sigurni da imate sva ona prava koja uživaju i Srbi u Hrvatskoj, koji u Hrvatskom saboru imaju tri zajamčena mjesta«, rekao je Grlić Radman.

Rad DSHV-a između dvije skupštine

Predsjednica verifikacijskog povjerenstva **Nataša Stipančević** izvijestila je zatim kako je od 227 pozvanih izaslanika 198 nazočno na Radnoj skupštini te se skupština može održati.

Predsjednik stranke je podnio izvješće o radu stranke između dvije skupštine izaslanicima, kako je rekao, »više od 1.700 članova DSHV-a, koji su organizirani u 34 mjesne organizacije i u pet podružnica koje pokrivaju najveći dio prostora naselja u kojima Hrvati u Srbiji žive«.

Žigmanov, koji je 16. srpnja 2021. izabran drugi put za predsjednika na izbornoj skupštini stranke u Tavankutu, zahvalio se svima koji su pridonijeli da rad stranke bude sukladan propisima, pravnim aktima DSHV-a, da održavaju redovite sjednice mjesnih organizacija, podružnica, Vijeća i Predsjedništva.

»Urednost, odgovornost, financijsko ispravno poslovanje jeste ono što baštinito od onih koji su vodili našu stranku prije mene i uspješno smo nastavili isto realizirati«, rekao je.

Izdvojio je tri ključna događaja koja su obilježila rad DSHV-a – izbore za zastupnike u republičkom parlamentu 3. travnja 2022., izbor za HNV i Popis stanovništva u Srbiji.

»Prošle godine smo uspjeli dobiti zastupnika u Narodnoj skupštini, a vrlo brzo taj naš temeljan i predan rad bio je prepoznat i od onih koji su stvarali većinu koja će upravljati državom u idućem razdoblju i voljom predsjednika Srpske napredne stranke koji je bio pobjednik izbora **Aleksandra Vučića**, nama je ponuđena prvi puta u povijesti prilika da predstavnik hrvatske zajednice vodi Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog. To je za posljedicu imalo cijeli niz dosta uspješnih pomaka kada je u pitanju integracija hrvatske zajednice u srbijansko odruštvo, ostvarivanje ravnopravnosti, jednakosti«, rekao je Žigmanov.

Drugi veliki događaj, rekao je, bili su izbori za HNV »gdje je DSHV bio nositelj izborne platforme u kojoj smo okupili sve što je konstruktivno unutar naše zajednice i udruge kulture i pojedince koji rade u području obrazovanja, informiranja i one koji su zainteresirani za sudbinu naše zajednice da u jednoj širokoj platformi pozitivnih snaga uspijemo osvojiti vlast u petom sazivu HNV-a. To smo velebno uspjeli na svestrano zadovoljstvo svih«, rekao je.

Treći veliki događaj koji je istaknuo je bio popis stanovništva.

»Još uvijek imamo izazove da zajedničkim radom, međusobnim uvažavanjem, integriranim zajedničkim nastupom udruga kulture, sredstava informiranja, područja obrazovanja nacionalnog vijeća i DSHV-a kao kičme cijelog sustava naše strukture ostvarujemo sve ono što

smo si zadali«, poručio je Žigmanov i istaknuo kako je u prethodnom razdoblju osnažena suradnja s tijelima vlasti Hrvatske, zahvaljujući čemu je izgrađen Hrvatski dom – Matica, kao i da Hrvatska podržava različite programe i projekte kroz Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU od kojeg sljedeće godine očekuju sredstva od dva milijuna eura.

U raspravi je sudjelovao zamjenik predsjednika DSHV-a, inače pokrajinski tajnik za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama **Goran Kaurić** koji je rekao kako samo ona nacionalna zajednica koja politički živi ima šanse svoja prava ostvariti na adekvatan način.

»Zato podupirem ono što predsjednik stranke kaže da mi moramo biti dionici vlasti. Moramo učiti od predstavnika mađarske nacionalne manjine, ne voditi se visokom politikom nego se boriti kroz DSHV za prava Hrvata u Srbiji.«

Kaurić je rekao i kako se »obično pred izbore pojavljuju neke organizacije, tzv. s hrvatskim predznakom i postaju aktivne, ali najaktivnije napadaju vodstvo DSHV-a, sve ono što mi radimo i tu unose konfuziju i zabunu. Tome se mora stati na put«.

Narodni zastupnik **Mirko Ostrogonac** je zatim rekao kako je čuo kritike da se rijetko obraćao u skupštini kao zastupnik, te je obrazložio kako je to zbog iznimno ograničenog vremena na raspolaganju, i naveo obraćanja koja je imao.

Podneseno je zatim financijsko izvješće i izvješće Nadzornog odbora.

Usvojen plan i program stranke

»Mi ćemo 2025. godine imati izbornu skupštinu gdje ćemo birati novo vodstvo. Do tada trebamo, na tragu onoga što smo do sada činili, nastaviti raditi. Prvo, djelovanje DSHV-a kroz mrežu organizacija, tijela Vijeća i Predsjedništva mora biti redovito, svi poslovi se moraju usklađivati s pravnim propisima u Srbiji, a financijsko dje-

lovanje mora pratiti sve zakonske okvire«, rekao je Žigmanov iznoseći Plan i program stranke za iduće razdoblje.

Poručio je kako i u mjestima gdje nema mjesnih organizacija DSHV-a, kao što su Lemeš, Bereg, Ruma ili Šid, trebaju osnivati organizacije.

»U tim mjestima postoje hrvatske udruge kulture, postoji živa Katolička crkva, ono što nedostaje je kičma koja će pokušati dodatnim naporima stvarati pretpostavke da se integracija hrvatske zajednice u tim lokalnim zajednicama ostvaruje još više«, rekao je Žigmanov.

Govoreći o predstojećim izborima, kazao je kako i dalje inzistiraju na institutu zajamčenih mandata,

ali dok se oni ne uvedu trebaju tražiti modele kojima će ih nadomjestiti. Model o kojem se razgovara je jedna široka platforma političkih organizacija nacionalnih zajednica u koalicijskom savezu:

»Intenzivno se vode razgovori s nekoliko političkih stranaka bošnjačke, bugarske, rumunjske, slovačke nacionalne zajednice i svih onih koji imaju svoje političke organizacije kako bi zajedno pokušali osigurati glasove u predstavničkim tijelima«, rekao je i dodao kako će to biti tema na sjednici Vijeća DSHV-a.

Što se tiče potpisa na republičkoj razini potrebno je osigurati 5.000, a za Pokrajinu 2.000 ovjerenih potpisa. Žigmanov je rekao kako »zbog kratkoće vremena i slabosti infrastrukture, strahova i nepokrivenosti svih područja« DSHV ne može dosegnuti taj broj, ali da se trebaju mobilizirati za sudjelovanje u prikupljanju potpisa.

Rekao je kako se trebaju pripremati i za lokalne izbore iduće godine o čemu treba voditi debatu unutar stranke.

»Tko može biti naš zastupnik, tko ima dovoljno snage, znanja i kompetencija da može artikulirati interese u izvršnoj vlasti, tko su mlade osobe koje trebamo uposliti u javnom sektoru. Te katastrofe, te liste svaka MO treba imati unutar sebe. Ne o tome tko je od kada bio član stranke, tko je od kada i kako se zalagao za nešto. Nego je li konstruktivan, želi li se angažirati, ima li kompetencije i želi li pridonositi radu ne radi sebe i svojih najbližih nego radu zajednice.«

Izaslanici Radne skupštine aklamacijom su zatim prihvatili izvješća i plan i program stranke.

Među gostima bili su i predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić**, ravnateljica Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Katarina Čeliković**, ravnatelj NIU *Hrvatska riječ* **Ladislav Suknović**, glavna i odgovorna urednica tjednika *Hrvatska riječ* **Zlata Vasiljević**, velečasni **Dragan Muharem**, katedralni župnik u Beogradu vlč. **Mihael Sokol** i generalni vikar Srijemske biskupije prečasn **Josip Ivešić**.

J. D.

Reforma javne uprave – fundamentalni uvjet ka članstvu

Prekomjerno postavljanje vršitelja dužnosti državnih službenika na položaju i netransparentnost procesa donošenja odluka Vlade gorući je problem godinama unazad, kaže istraživačica CEP-a Milica Divljak

Reforma javne uprave (RJU) sastavni je dio prvog klastera i jedan od fundamentalnih uvjeta na putu ka članstvu u Europsku uniju. U regiji zapadnog Balkana ova reforma se sagledava kroz SIGMA Principe javne uprave odobrenih od EU, koji definiraju što je to »dobro funkcioniranje uprave«. U ovome poslu Vlada treba provoditi reforme dok akteri iz civilnog sektora rade na monitoringu kroz WeBER pristup kao i na zagovaranju i dijalogu s vladom o unaprjeđenju javne uprave.

Istraživačica Centra za europske politike (CEP) **Milica Divljak**, koautorica je posljednjeg izvještaja o monitoringu reforme javne uprave pod nazivom Nacionalni PAR Monitor Srbija za 2021./22. Ona objašnjava za *Hrvatsku riječ* metodologiju praćenja i rezultate do kojih su došli.

»WeBER pristup praćenju maksimalno koristi iskustvo i stručnost akumulirane u civilnom sektoru u regiji. Jedan od ključnih kriterija koji je utjecao na izbor principa (i njihovih podprincipa), odnosno na aspekte reforme koje WeBER prati je njihov značaj za širu javnost. To znači da su i izbor principa i dizajn indikatora uključivali pitanja poput: 'Je li javnosti stalo do ovoga?' ili 'Je li ovaj aspekt javne uprave vidljiv običnim građanima?' U skladu s ovim pristupom, WeBER metodologija zadržava fokus na točkama interakcije između administracije i korisnika njenih usluga (građana i poduzeća), a izostavlja pitanja koja se odnose na interne operativne procedure uprave koje nisu vidljive javnosti. Dakle, akcent je stavljen na pitanja transparentnosti rada uprave i općenito njihovoj komunikaciji s i prema građanima«, objašnjava Milica Divljak.

Stanje – netransparentno

Zanimalo nas je kakvo je stanje javne uprave danas u Srbiji na osnovu pokazatelja i dokaza koje CEP prikuplja.

»Najnoviji podaci koji predstavljaju rezultate WeBER praćenja, ali i podaci iz prethodnih monitoring ciklusa ukazuju na to da postoji određeni napredak, ali i da postoje problemi koji iz godine u godinu opstaju. Također, još uvijek postoje velike razlike kada je riječ o praksi i funkcioniranju među samim tijelima uprave«, kaže istraživačica.

A može li se odrediti u kojoj fazi se nalazi Srbija kada je u pitanju Reforma javne uprave? Divljak kaže kako je

to teško reći jer je u pitanju dugačak proces koji zahtijeva kontinuirane napore u dostizanju određenih standarda i konstantno unaprjeđivanje postojećih praksi.

»Iako jeste zabilježen napredak na mnogim poljima tijekom prethodnih godina, postoje pitanja koja ostaju neriješena, a koja predstavljaju gorući problem godinama unazad, kao što je prekomjerno postavljanje vršitelja dužnosti državnih službenika na položaju i netransparentnost procesa donošenja odluka Vlade što ukazuje na politizaciju javne uprave«, kaže Divljak.

Znači prvi problem, objašnjava ona, je da se osobe na položaje postavljaju bez prethodno provedenog natječaja, a dodatni problem leži u tome što se u praksi često krši zakonsko ograničenje vremenskog razdoblja koje osoba može provesti u statusu vršitelja dužnosti, tako da postavljeni često provedu i po nekoliko godina u tom statusu, umjesto šest mjeseci kako predviđa Zakon o državnim službenicima.

Što se tiče netransparentnosti donošenja odluka Vlade, tu se izdvajaju prakse poput održavanja sjednica u tajnosti, kao i praksa da se zapisnici sa sjednica i dnevni red ne objavljuju. Iako Vlada često i blagovremeno objavljuje saopćenja za javnost u kojima obavještava građane o usvojenim aktima i drugim aktivnostima, generalno gledano, transparentnost donošenja odluka Vlade ostaje na veoma niskoj razini.

U spomenutom izvještaju se navodi i kako su službeni podaci poput ukupnog broja službenika po tijelima uprave i dalje nedostupni. Zanimalo nas je stoga što nam to govori o reformi.

Divljak kaže kako nedostaci javno dostupnih osnovnih podataka, poput broja službenika po tijelima uprave, govore prvenstveno o nedovoljno razvijenoj kulturi proaktivne transparentnosti.

»Uslijed nedostatka javno dostupnih podataka, praćenje stanja i reforme u području ovog sustava značajno je otežano jer zainteresirana javnost ne može imati uvid ni u osnovne informacije, poput onih koje se odnose na sustav plaća, zapošljavanje i karijerni razvoj. Shodno tome, civilnom društvu je teško procijeniti koliko su se zapravo određeni aspekti poboljšali, a osim toga, građanima je teško steći uvid u načine funkcioniranja državne uprave.«

Depolitizacija uprave?

Jedan od ciljeva reformi javne uprave je i njena depolitizacija. U kojoj mjeri je javna uprava depolitizirana kada je riječ o zapošljavanju kadrova, i s druge strane u kojoj mjeri je stručna, pitali smo našu sugovornicu.

»Prema podacima zasnovanim na anketi provedenoj među državnim službenicima u Srbiji, najveći dio ispitanih, 43 % njih smatra da se državni službenici zapošljavaju na osnovu kvalifikacija i vještina. Ipak, 36 % službenika smatra da je kandidatima neophodna veza kako bi dobili posao, dok se 29 % njih nije složilo s ovakvom tvrdnjom. Kod oba pitanja zabilježen je značajan udio ispitanika koji su

ostali neutralni (23–24 %), što može sugerirati da veliki broj državnih službenika ne želi izraziti čvrst stav o ovim osjetljivim pitanjima. Dodatno, veliki udio ispitanika koji smatra da je kandidatima u procesu zapošljavanja neophodna veza, sugerira kako je potrebno unaprijediti ovo područje. S druge strane, kada je riječ o stručnom usavršavanju, Nacionalna akademija za javnu upravu redovito provodi obuke službenika koje pokrivaju različite teme iz ovog područja. Osim toga, oni redovito izrađuju i objavljuju planirane programe obuka, a redovito objavljuju i evaluacije programa koje sadrže podatke o broju održanih obuka po temama i broju polaznika«.

Drugi, također značajan problem, je korupcija u javnoj upravi. O korupciji se stalno govori, ali potrebno ju je i dokazati. Stoga nas je zanimalo kako se ona može otkriti i koliko je danas prisutna.

Divljak kaže kako se određeni podaci koji se tiču pitanja integriteta državnoslužbeničkog sustava mogu pronaći u javno dostupnim izvještajima o poštovanju Kodeksa državnih službenika, koji sadrže podatke o disciplinskim postupcima i mjerama za jačanje integriteta, odnosno o pritužbama građana u slučajevima kršenja Kodeksa.

»Kada je riječ o uspostavljenim mjerama za promoviranje integriteta i borbi protiv korupcije, približno 39 % ispitanih državnih službenika koji su sudjelovali u anketi smatra da su one djelotvorne, a isti postotak ispitanika se slaže s tim da su mjere nepristrasne. Usprkos tome, primjetno je kako značajno manji udio službenika smatra da bi se osjećali zaštićenim u ulozi uzbunjivača – samo 14 % njih. Primjetne su i velike razlike između stavova državnih službenika i predstavnika organizacija civilnog društva (OCD) o istim ovim pitanjima. Naime, samo 2 % predstavnika OCD smatra da su ove mjere u okviru sustava nepristrasne, dok 3 % njih misli da su one djelotvorne. Nalazi sugeriraju veliko nepovjerenje civilnog društva u različite aspekte funkcioniranja ovog sustava, što može biti posljedica nedovoljno javno dostupnih informacija o istom«, objašnjava Divljak.

Napredak u pružanju usluga

A gdje je zabilježen najveći napredak? Divljak kaže kako je jedno od područja koje bilježi najbolje rezultate i u ovom i u prethodnim ciklusima praćenja – pružanje usluga. Konkretnije, indikator u okviru kog se istražuje percepcija javnosti o različitim aspektima pružanja elektroničkih usluga, pojednostavljivanja administrativnih procedura i unaprjeđivanja pružanja usluga.

»Istraživanja javnog mnijenja nam pokazuju kako su građani većinski zadovoljni tijekom procesa digitalizacije administrativnih usluga kao i da prepoznaju napore nadležnih tijela da unaprijede praksu pružanja administrativnih usluga. Dodatno, napredak u ovom ciklusu zabilježen je po pitanju inkluzivnosti procesa razvoja novog strateškog okvira za reformu javne uprave. Proces izrade Strategije reforme javne uprave od 2021. do 2030. godine i proces izrade tri programa koji su posvećeni pojedinačnim područjima reforme podrazumijevao je sudjelovanje organizacija civilnog društva od rane faze izrade ovih dokumenata. Osim toga, javnost je mogla svoj doprinos dati na javnim raspravama koje su organizirane za sva četiri dokumenta. Proces reforme javne uprave je dugotrajan i podrazumijeva kontinuirano unaprjeđivanje praksi i načina funkcioniranja tijela uprave. Nova Strategija postavila je ciljeve koji bi trebali pridonijeti poboljšanju kvalitete dokumenata javnih politika i propisa, kao i unaprjeđenju državnoslužbeničkog sustava, sustava pružanja usluga građanima i privredi, odgovornosti i transparentnosti svih razina vlasti, sustava upravljanja javnim financijama i lokalne samouprave u Srbiji«, zaključuje Divljak.

J. D.

Prof. dr. sc. Dušan Spasojević, FPN, Univerzitet u Beogradu

Odnos prema Vučiću dominira našim političkim životom

*Velika su očekivanja javnosti i može doći do razočaranja, jer vlast i dalje ima prednost i veći koalicijski potencijal, ali mi se čini i da bi samo smanjenje prevlasti SNS-a bilo veoma značajno * Čini mi se da je tijekom posljednjih mjeseci oporba, naročito ona koja organizira prosvjede »Srbija protiv nasilja«, uspjela ocrtati konture svojih programskih pozicija i stvoriti osnovu da na njima poentira u kampanji * U hibridnim ili autoritarnim sistemima mediji su izuzetno važni i predstavljaju osnovnu polugu na koju se oslanja vlast * Pitanje položaja nacionalnih manjina je »riješeno« na sličan način kao i velika pitanja o kojima smo razgovarali – bez jasnog vrijednosnog i ideološkog odgovora i uz brojna pragmatična rješenja*

Intervju vodila: Jasminka Dulić

Dr. sc. Dušan Spasojević izvanredni je profesor Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Beogradu kojemu su osnovna polja znanstvenog interesa političke stranke, socijalni rascjepi u društvu, civilno društvo, populizam i proces tranzicije u post-komunističkim društvima. Autor je brojnih znanstvenih radova, urednik publikacija i časopisa i često viđen gost različitih medija u ulozi političkog analitičara. U publikaciji pod nazivom »Podrivanje demokratije« u kojoj je bio urednik i jedan od autora, analizirano je razdoblje od 2008. do 2020. i autori su nastojali prepoznati ključne momente koji su oblikovali ili i dalje oblikuju društvenu i političku realnost i ponuditi putokaze za jačanje demokratskih institucija i snaga u društvu.

Srbija je ponovno pred parlamentarnim, pokrajinskim i lokalnim izborima (u nekim mjestima), a uvjeti u kojima se odvijaju i dalje su daleko o demokratskih, ocjena je kako oporbenih stranaka tako i predstavnika civilnih organizacija.

U kakvim će se društvenim i političkim okolnostima i uvjetima održavati ovi izbori i kampanja i kome oni idu na ruku, razgovarali smo s prof. dr. sc. Dušanom Spasojevićem.

► Sada je već izvjesno da će izbori u Srbiji biti održani 17. 12., međutim događaji u svijetu, prije svega

rat između Izraela i Palestine, rat u Ukrajini, a i sukob u Banjskoj čini se da su medijski prekrili izbornu kampanju. Kako Vama izgleda ovaj trenutak u kojem se događaju izbori u Srbiji? Kome idu na ruku ratna događanja u svijetu?

Za razliku od izbora 2022. kada je ruska invazija na Ukrajinu izmijenila sadržaj izborne kampanje u posljednjem trenutku i na dnevni red postavila nove teme poput sankcija Rusiji, ova kampanja se održava u drugačijem okruženju, koje se može označiti kao kontinuirana kriza. Za početak, oko rata u Ukrajini su se jasnije formulirale pozicije i posljedice takvih pozicija. Na isti način će i od događaja u Banjskoj proći dovoljno vremena da će biti nemoguće izbjegavati ga, kao i priču o francusko-njemačkom sporazumu. Konačno, važan element će biti i inflacija i val poskupljenja, što sve čini situaciju dosta nezgodnom za stranke na vlasti. Sve ovo će voditi ka otvorenijoj i oštrijoj kampanji od one koju smo gledali 2022. godine. Uspjeh naprednjaka je što su 2022. sebe predstavili kao uvjet stabilnosti, ali su sada izgubili dio te pozicije, pa će oporba zapravo tvrditi da politika koju vodi SNS ima potencijal da nas vrati u devedesete, izolaciju i sankcije.

► Nekoliko oporbenih stranaka, odnosno zastupničkih grupa (»Pravac Europa« – Stranka slobode

i pravde, Pokret slobodnih građana, Pokret za preokret – Sindikat Sloga, zajedno sa Zastupničkom grupom Zeleno-lijevi front, Ne davimo Beograd) uputilo je pismo/zahtjev svim »relevantnim međunarodnim akterima i partnerima države Srbije« da se javno izjave o izbornim uvjetima i hoće li ih smatrati neslobodnim i nedemokratskim ukoliko se provedu bez ispunjenih preporuka iz izvještaja ODHIR-a, odnosno OESS-a, a koje se Vlada Srbije obvezala da će ispuniti. **Kako ocjenjujete ovaj potez dijela oporbe?**

Mislim da je oporbi jasno kako neće dobiti značajno bolje izborne uvjete, ali da ne žele odustati od pokušaja da dobiju podršku međunarodne zajednice, ali i da uvedu još jednu potencijalnu liniju pritiska na vlast u Srbiji. Time se također odgovara i na domaće kritike zašto se sada izlazi na izbore ako su izborni uvjeti i dalje neravnomjerni.

► **Predsjednik Srbije Aleksandar Vučić je rekao da su svi zahtjevi oporbe uslišeni. Jesu li? Kakvim ocjenjujete izborne uvjete na predstojećim izborima? Hoće li izbori biti slobodni i demokratski?**

Potpuno je jasno da zahtjevi oporbe nisu uslišeni, čak ni zahtjevi za odvojenim izborima. Vlast je procijenila da im sada više odgovaraju izbori koje su neformalno zakazali na proljeće sljedeće godine (parlamentarni izbori) i dio izbora koji su svakako tada bili planirani. Izborni uvjeti će vjerovatno biti još nepovoljniji od onih iz 2022. godine, jer je oporba ojačala, pa će se voditi borba za svaki glas. U takvim uvjetima nema neke logike da SNS popušta i daje neke ustupke oporbi, ali će po prirodi izborne kampanje oporba imati nešto veći prostor u medijima. Izbori

će biti relativno slobodni i nedovoljno poštene, što znači da neće ispuniti minimalne demokratske standarde.

► **Koji su to minimalni demokratski standardi?**

Minimalni uvjeti bi podrazumijevali relativno ravnopravne, odnosno slične uvjete za sve aktere. To znači da oporbene stranke imaju pristup medijima s nacionalnom frekvencijom i da je medijsko vrijeme relativno ravnopravno zastupljeno. Ovdje ne mislim samo na tzv. izborne blokove i vrijeme za predstavljanje lista (koje je manje-više ravnomjerno podijeljeno) već načelno izvještavanje medija prije i za vrijeme izborne kampanje gdje funkcioneri vlasti, a prije svega predsjednik Vučić, imaju ogromnu prednost. Drugi važan element slobodnih izbora za koji vidimo da je ugrožen u Srbiji je ugrožavanje slobode izbora i tajnosti glasanja kroz pritiske na birače i uspostavljanje klijentelističkih mreža gdje se u zamjenu za glas osigurava zaposlenje, socijalna pomoć ili neka druga korist.

► **Kakve su šanse, prema Vašoj procjeni odnosno istraživanjima da se dogode značajna pomjeranja na političkoj sceni u odnosu snaga nakon izbora u Srbiji, Beogradu, AP Vojvodini, lokalnim samoupravama?**

Oporba svakako ima određene šanse, prije svega u velikim urbanim centrima poput centralnih beogradskih općina, ali i gradovima u kojima je vlast SNS-a posljednjih godina bila loša i kaotična, poput Niša i Novog Sada. Velika su očekivanja javnosti i može doći do razočaranja, jer vlast i dalje ima prednost i veći koalicijski potencijal, ali mi se čini i da bi samo smanjenje prevlasti SNS-a bilo veoma značajno. Svako smanjenje većina uvodi novu di-

namiku i omogućuje oporbi da vrši pritisak na vladajuće većine na svim razinama.

► **Pojedini politički analitičari su iznosili ocjenu da stranke iz oporbe do sada nisu uspjele pokazati da su bitno drukčije od stranaka na vlasti, odnosno da nisu jasno artikulirali bitno drugačiju politiku već se uglavnom zadržavaju na kritikama vlasti, to jest Aleksandra Vučića. Kakva je Vaša ocjena: jesu li oporbene stranke jasno artikulirale politiku koja se bitno razlikuje od aktualne politike?**

Odnos prema Vučiću dominira našim političkim životom. Također, SNS vodi sveobuhvatnu politiku i šalje kontradiktorne poruke, pa je protiv njih teško voditi tematske kampanje. Ipak, čini mi se da je tijekom posljednjih mjeseci oporba, naročito ona koja organizira prosvjede »Srbija protiv nasilja«, uspjela ocrtati konture svojih programskih pozicija i stvoriti osnovu da na njima poentira u kampanji. Ipak, ne smijemo zanemariti razlike između ovih stranaka, niti između dvije velike oporbene grupe i to je važan razlog za manji značaj alternativnih politika.

► **Zašto političke stranke u oporbi na izborima idu na »rušenje režima«, a ako procijene da ne mogu onda odustaju (bojkotiraju izbore)? Zašto ne pokušaju osvojiti dio vlasti, odnosno onoliko mjesta i utjecaja u skupštinama koliko imaju podrške među glasačima?**

Oporba se od 2014. godine nalazi u stanju previranja, atomizacije i pokušaja da se konsolidira. Dio te konsolidacije je i prestanak lutanja koje spominjete i konstantnih promjena taktičkih pravaca. Ipak, oporba to radi zbog pritiska vlasti. Teško je sjediti u parlamentu i praviti se da je sve normalno, ali se vaša riječ nikada ne čuje i ako vas

delegitimiziraju svakom prilikom. Čini mi se da je najveći dio oporbe ipak odustao od bojkota, osim u specifičnim situacijama poput one kada su inzistirali da **Martinović** ne predsjedava sjednicom Skupštine.

► **Koliko zaista mediji utječu na izbore i odluke birača za koga će glasati? Koji još faktori utječu na odluku birača?**

U hibridnim ili autoritarnim sustavima mediji su izuzetno važni i predstavljaju osnovnu polugu na koju se oslanja vlast. Sasvim se jasno mogu pratiti razlike između biračkih odluka u odnosu na medijski pluralizam. Ipak, propaganda vlasti nije svemoguća i na rejtinge će dosta utjecati ekonomska kriza, odnosno inflacija. Pitanje je hoće li oporba uspjeti iskoristiti ta pitanja i ugroziti naprednjake i preko ekonomskih tema, ili će fokus ostati na pitanju korupcije, vanjske politike i stanja demokracije.

► **Čini se da i same stranke, a i mediji, najveći naglasak daju na taktička pitanja (koliko kolona, kako »srušiti režim« itd.), a mnogo manje na pitanja političkih stavova i opredjeljenja, za kakve se politike pojedine stranke i lideri zalažu. Zašto je to tako?**

Politička scena u Srbiji je takva već desetak godina, organizirana oko lidera i bez jasnih programskih razlika, s izuzetkom stranaka krajne desnice (Dveri, DSS, Zavetnici) i onih s lijevih i liberalnih pozicija (Zeleno-levi front i Pokret slobodnih građana, prije svih). S jedne strane to je zbog želje SNS-a da se distancira od tema koje dijele društvo, s druge zbog straha oporbenih stranaka da jasnije artikuliraju svoje ideje, pa dobijamo natjecanje sličnih, centrističkih sveobuhvatnih stranaka gdje su ključne razlike odnos prema Vučiću i tome je li Srbija demokratsko ili autoritarno društvo.

► **Kažete kako znamo što je cilj: slobodni mediji, demokracija, institucije..., ali da je pitanje kako do toga doći. Koji su to mali pomaci koji mogu stvari pomjeriti s mrtve točke? Koji su najvažniji nalazi vašeg posljednjeg istraživanja?**

Mislim da ovdje ne može biti pomaka bez ujednačavanja snage između vlasti i oporbe. Ovdje institucije ne rade i treba ih ponovo postaviti, kad za to dođe vrijeme, a jedini način da one kako-tako rade je da postoji balans političkih snaga, odnosno da postoji mogućnost da trenutna većina nekad izgubi izbore. To onda povećava spremnost vlasti da daje ustupke i da otvara neka polja (npr. medije ili dio institucija) za oporbene aktere, ali za sada ništa od toga nismo vidjeli.

► **U svom radu »Političke partije u Srbiji« kažete kako se glavna polarizacija o ciljevima tranzicije među političkim strankama, ali i društvu u cjelini, konkretizirala nakon promjena 5. listopada 2000. kroz pitanja ratnih zločina i kooperacije s Haškim tribunalom, pitanja budućeg statusa Kosova, te kroz odnos prema EU. Indetificirali ste tri pozicije partijskog sistema u Srbiji u odnosu na ova pitanja stranke. Kakva je danas situacija: jesu li opstala ta tri bloka (možda s drugima akterima) i jesu li pitanja oko kojih se diferenciraju političke opcije ista? Naime, čini se da ta tri pitanja i dalje ostaju prisutna i da ne postoji jasan odgovor na njih i da zbog toga ta pitanja i dalje opterećuju društvo, a ekonomska pitanja, korupcija i drugo ostaju u drugom planu.**

Ova pitanja i dalje čine osnovu politike u Srbiji, ali se slažem s Vašom ocjenom da na njih ne postoji jasan odgovor. Naime, dolazak na vlast SNS-a je podrazumijevao smanjenje značaja ovih velikih tema, što je odgovaralo i drugim strankama, poput Demokratske stranke, jer su vjerovalle kako je bolje da se ekonomija gura u prvi plan. Međutim, ekonomske podjele se nisu profilirale, neriješena pitanja su se vratila na agendu, ali je SNS učinila sve da se ne odredi ni o jednom od ovih velikih pitanja na jasan način, te da o svakom problemu balansira što je duže moguće. Na primjer, Srbija u UN glasa »u korist« Ukrajine, ali ne uvodi sankcije Rusiji. Ova logika izbjegavanja velikih tema je bliska i mnogim strankama oporbe, počevši od Novog DSS-a pa sve do Stranke slobode i pravde, dok su izuzeci manje stranke koje su ideološki profiliranije.

► **Pitanje zastupanja i participacije nacionalnih manjina se rijetko spominje. Je li ovo pitanje riješeno na zadovoljavajući način? Naime, i dalje manje brojne manjine imaju malo šanse izboriti se za mjesto u parlamentu, pokrajini pa i na lokalnu.**

Pitanje položaja nacionalnih manjina je »riješeno« na sličan način kao i velika pitanja o kojima smo razgovarali – bez jasnog vrijednosnog i ideološkog odgovora i uz brojna pragmatična rješenja. Tu se prije svega ističe partnerstvo Vučića i Orbána koji na osnovu tog povjerenja omogućuju da Mađarska vrši snažan utjecaj na mađarsku zajednicu u Vojvodini. Mogu zamisliti koliko bi se

Vučić protivio da se takav odnos uspostavio za vrijeme vlasti DS-a ili DSS-a. Na sličan način je uspostavljeno i razumijevanje s **Erdoganom**, koji se razumije kao pokrovitelj bošnjačke zajednice, iako se tu zadržao partijski pluralizam koji daje zanimljivu dinamiku, dok je položaj Hrvata u Vojvodini i dalje pod sjenkom konstantnih sukoba i trzavica između Beograda i Zagreba. U ovim aranžmanima su nacionalne manjine izgubile dio političkog značaja koji su imale, uključujući i snažan proeuropski i demokratizirajući potencijal, ali i borbu za decentralizaciju i bolji položaj Vojvodine u Srbiji.

GRAD SUBOTICA

GRADSKA UPRAVA

TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO

U skladu s člankom 45 a. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020, 52/2021 i 62/2023)

o g l a š a v a

RANI JAVNI UVID POVODOM IZRADE

Plana generalne regulacije za naselje Čantavir i

Plana detaljne regulacije za formiranje slobodne javne površine (linearnog parka) na dijelu ukinute željezničke infrastrukture (pruge Subotica bolnica – Crvenka)

Odluke o izradi navedenih planova su objavljene u *Službenom listu Grada Subotice*, broj 30/2023 i 33/2023.

Rani javni uvid bit će održan u trajanju od 15 dana, od 3. do 17. studenoga 2023. godine radnim danima od 8 do 12 sati, u Gradskoj upravi Subotice, Trg slobode 1, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, ured br. 204.

Tajništvo za građevinarstvo, kao nositelj izrade navedenih planova, organizira rani javni uvid u cilju upoznavanja javnosti s općim ciljevima i svrhom izrade navedenih planova, mogućim rješenjima za razvoj prostornih cjelina, mogućim rješenjima za urbanu obnovu, kao i efektima planiranja.

Pozivaju se tijela, organizacije i javna poduzeća koji su ovlašteni da utvrđuju uvjete za zaštitu i uređenje prostora i izgradnju objekata da daju mišljenje u pogledu uvjeta i neophodnog opsega i stupnja procjene utjecaja na okoliš.

Pravne i fizičke osobe mogu dostaviti primjedbe i sugestije u pisanoj formi Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), Trg slobode 1, od 3. do 17. studenoga 2023. godine.

Primjedbe i sugestije pravnih i fizičkih osoba koje evidentira nositelj izrade mogu utjecati na planska rješenja.

Završen 66. Sajam knjiga u Beogradu

Između **strepnje** i **optimizma**

Na Sajmu – koji je ove godine pod sloganom »Živele knjige« 66. puta održan od 21. do 29. listopada – sve kao i ranijih godina: 420 izlagača iz zemlje (356) i inozemstva (64), više od 190.000 posjetitelja, brojne prezentacije knjiga, razgovori, tribine... * Iza ovih podataka, koji nedvosmisleno govore o veličini i značaju Sajma, redovni posjetitelji – kroz stare ili nove detalje – svjedoci su i njegovog tihog urušavanja iznutra...

»**B**udućnost *Beogradskog sajma knjiga* u ovom trenutku deluje kao potpuno otvoreno i nezvesno pitanje. *Beogradski sajam* je u najvećoj tajnosti prodat formalnim vlasnicima *Beograda na vodi*, koji se polako presipa preko svih granica, metastazirajući u tkivu grada.«

Navedeni citat glavnog urednika Izdavačke kuće *Arhipelag* **Gojka Božovića**, objavljen u anketi naslovljenoj »Dogodine u Surčinu« u *Danasovom* redovnom dodatku o Sajmu knjiga možda na najbolji način oslikava tišinu kojom je prekrivena daljnja sudbina jedne od najuglednijih kulturnih manifestacija u ovom dijelu Europe. Kao i Božović, tijekom nekoliko dana nakladnici su u svakodnevnoj anketi nagađali o budućnosti Sajma, eventualnom mjestu njegova održavanja i, naravno, opravdano negodovali što uopće i moraju razmišljati o mogućnosti njegova izmještanja na drugu lokaciju.

Na samom Sajmu – koji je ove godine pod sloganom »Živele knjige« 66. puta održan od 21. do 29. listopada – sve kao i ranijih godina: 420 izlagača iz zemlje (356) i inozemstva (64), više od 190.000 posjetitelja, brojne prezentacije knjiga, razgovori, tribine... među ostalim posvećene okruglim obljetnicama rođenja **Miloša Crnjanskog**, **Radoja Domanovića**, **Jovana Jovanovića** **Zmaja**, **Franza Kafke**...

»Nova normalnost zanimljivosti«

Iza ovih podataka, koji nedvosmisleno govore o veličini i značaju Sajma, redovni posjetitelji – kroz stare ili nove detalje – svjedoci su i njegovog tihog urušavanja iznutra. Jedna od benignijih zanimljivosti svakako je odluka organizatora da ponedjeljak i utorak – dane kada je većina roditelja na poslu, a djeca u školi – proglasi »porodičnim danima«. Jedna od većih zanimljivosti svakako je i podatak da je u kategoriji izdavača godine nagradu dobio Zavod za zaštitu spomenika kulture Beograda kao najbolji u konkurenciji više stotina postojećih nakladnika! A riječ je o instituciji nadležnoj za ambijent u središtu grada! Naravno, među toliko izlagača, svoje su mjesto našli i brojni crkveni štandovi na kojima su se, osim knjiga i publikacija, prodavale i ikone, kalen-

dari, majice i ostale relikvije. Vidno mjesto, toliko vidno da je nemoguće ne vidjeti ga – a to već postaje »nova normalnost zanimljivosti« – dobio je i štand s izabranim djelima haškog osuđenika **Vojislava Šešelja** s kojim su se djeca – sve u prisustvu roditelja ili nastavnika – slikali kao s pravom zvijezdom Sajma, popularnijom čak i od najpopularnijih domaćih i stranih pisaca. Sve to, naravno, uz megaplakate o njegovim najnovijim »naučnim dokazima« ispred sajamskih hala, kao jednim od putokaza u kom smjeru ide domaća publicistika i kolika je širina društva prema istom pitanju. U ovaj niz zacijelo spada i detalj vezan za predstavljanje knjiga. Želite li, recimo, predstaviti neko svoje izdanje, a nemate sreću da se to odvija u nekoj od reprezentativnih hala, ostaje vam na raspolaganju štand onoga tko vas primi. U slučaju hrvatske zajednice to je već godinama Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice. U kombinaciji sajamske buke i nedostatka mikrofona svaki pokušaj predstavljanja osuđen je na propast: jedino što petnaestak-dvadesetak prisutnih vide je zijevanje govornika, jer njegove riječi razumljivo ne dopiru ni do moderatora, a kamoli do »slušatelja« u drugom redu, pa se i jedni i drugi s pravom pitaju »što ja uopće ovdje radim?«! Za utjehu: u isto vrijeme na nekom dječjem štandu zatekao se i **Ljubivoje Ršumović**, pa ako njemu ne smeta...

Šarenilo u sivilu

Ipak, nije sve tako sivo u sveopćem šarenilu knjiga, koje su i ove godine dominirale u nekoliko sajamskih hala. Posjetitelji drugačijeg senzibiliteta proći će pored opisanih štandova poput sjena i svoj pravi lik pokazati kod drugih nakladnika kojih, srećom, također ne manjka. Zapravo, pođimo od još jedne zanimljivosti koja bi možda mjesto mogla naći i koju rečenicu ranije, recimo taman iza crkvenih štandova, a prije Šešelja. Riječ je o – u Hrvatskoj davno rasprođanoj – *Summi atheologiæ* **Borisa Dežulovića**. Ovu knjigu s podnaslovom »Nekoliko heretičkih rasprava o nemogućnosti Svemogućeg« za tržište u Srbiji objavila je Izdavačka kuća *Biblios Books* iz Beograda! Svaka čast. I naklad-

niku i autoru. Sajam je, naravno, i pravo mjesto za pronalaženje naslova omiljenih autora, i to po značajno nižim cijenama (sajamski popust), ili pak upoznavanje s novima. Neki su, poput *Derete*, *Švejkovanje Jaroslava Haška* čitatelju približili toliko da su ga mogli kupiti jeftinije od litre mlijeka – za 100 dinara. *Laguna* je pak u nedjelju, 22. listopada, na svoj štand dovela autora djela po kojima su rađeni »noviji kulturni filmovi« (*Karaula*, *Ustav Republike Hrvatske...*) **Antu Tomića** da kupcima potpisuje *Pogledaj što je mačka donijela*, *Ništa nas ne smije iznenaditi*, *Što je muškarac bez brkova...* Dosljedna vlastitoj ozbiljnosti kada je riječ o kvaliteti, Izdavačka kuća *Heliks* iz Smedereva i ove se godine predstavila s kod nas manje poznatim suvremenim skandinavskim piscima, posebno islandskim, kao dostojnim nasljednicima **Ibsena**, **Hamsuna** ili **Laxnessa**. Sve to, u kombinaciji sa šarenilom novih i starih, skupljih i jeftinijih izdanja klasika poput **Orwella**, **Shakespearea**, **Nabokova**, **Dostojevskog** ili **Andrića**, već godinama se pokazuje kao kratkoročna dobitna kombinacija domaćih i inozemnih nakladnika, koji Sajam sve više koriste za pražnjenje nagomilanih naslova vlastitih knjižara. Baš onako kako to rade i broj-

ni antikvarijati, pa je ponekad teško ustanoviti gdje se knjiga jeftinije može kupiti. Na radost kupaca, naravno.

Ako je hrvatskih pisaca i bilo u izdanjima domaćih nakladnika, njihovih štandova – s izuzetkom uvijek prisutne *Školske knjige* – na žalost, ove je godine bilo upadljivo manje nego ranijih. O razlozima izostanka ovdašnji knji-goljupci imat će priliku iz prve ruke saznati već na sljedećem *Interliberu*, koji na Zagrebačkom velesajmu počinje u utorak, 7., i završava u nedjelju, 12. studenoga.

Što se, pak, utoljavanja gladi ili žeđi tiče, konstatacija je ista kao i opći dojam o Sajmu: tiho urušavanje iznutra. Sendviči s okusom plastike vrhunske kvalitete 380, kava 250, a pivo 400 dinara pravi su izazov samo za sado-mazohiste ili pak za one koji su prije odlaska na Sajam zaboravili jesti i ponijeti sa sobom bočicu vode ili soka.

I na koncu, jedna radosna vijest, a koja se tako izravno nadovezuje na početak teksta: kako je u utorak, 30. listopada, izjavila direktorica Beogradskog sajma **Danka Selić**, Sajam knjiga i sljedeće će godine (od 19. do 27. listopada) biti održan na istom mjestu. U međuvremenu... ostaje više od 360 dana da se njezine najave i potvrde. Na radost zabrinutih nakladnika i čitatelja.

Zlatko Romić

FOTO: Beta/Miloš Miškov

Posljednji natječaj za uređenje Palića

Želim podsjetiti na jedan davni događaj kada je na bazi analize vode i mulja iz Paličkog jezera Ministarstvo unutarnjih djela Ugarske 1899. proglasilo kupalište Palić »ljekovitom banjom«! Nakon dobijanja ovog službenog statusa Gradski magistrat počinje preuzimati ozbiljne korake za njenu dalju izgradnju. Početkom XX. stoljeća 1905. godine raspisali su opći javni arhitektonski natječaj na razini države za rješenje izgradnje i rekonstrukcije banje Palić. Nakon godinu dana (1906.) pristiglo je 23 rada. Tada su izgrađeni Velika terasa, Ženski štrand, Vodotoranj i svečani ulaz itd. Svečano otvorenje rekonstruirane ljekovite banje Palić bilo je 15. rujna 1912. godine, uglavnom po projektima drugonagrađenih na natječaju. Od ideje do realizacije trebalo je šest go-

Područje obuhvaćeno natječajem

dina, sve na trošak grada što znači da je cijeli kompleks bio u vlasništvu grada, koji je objekte davao u zakup i od toga je imao značajne prihode.

Nova »banja Palić«

Sto godina kasnije, znači godine 1999., 2. srpnja, u *Službenom glasniku RS* objavljena je uredba o »utvrđivanju područja banje Palić kod Subotice«, ali Palić više nije nekadašnja »ljekovita banja« na osnovu vode i mulja iz jezera, jer naprosto sve je nestalo i uništeno. Objekti toplog i hladnog kupatila su porušeni (danas je na njihovom mjestu parking), a uslijed nebrige i ekološke katastrofe ljekovita voda jezera i mulj su nestali, tj. voda je odvedena kanalom u Tisu. Muljem je nasipan plitki dio Žute obale koji i danas funkcionira kao pješčana plaža. Sedamdesetih godina prošlog stoljeća *Naftagas* je izbušio dvije termalne bušotine i na osnovu ove vode Palić je službeno proglašen 1999. običnom »banjom« jer npr. nema prateće službe: liječnike, objekte, prostorije za terapiju itd. Možemo reći slobodno da je ova voda »siromašno i bijedno« iskorištena izgradnjom jednog »plitkog bazenčića« na Muškom štrandu (koji danas nije u funkciji) i po mom znanju njome se danas griju hoteli, upravna zgrada i *Mala gostiona*. Nakon ustavnih promjena neka-

da jedinstveno društveno poduzeće, koje je pod raznim nazivima brinulo u zaštićenim područjima: jezerima Palić, Ludaš i Selevenjska pustara, podijeljeno je na tri dijela. Danas su to JP *Palić – Ludaš*, zatim *Park Palić* d.o.o. (osnivači: grad Subotica, AP Vojvodina i Vlada Srbije) i privatna firma *Elite Palić* d.o.o. Vlasnička ili korisnička situacija je kaotična i nepregledna. U bombardiranju 1999. razrušena je meteorološka stanica i srušena je antena nekadašnje Radio Subotice.

Novi javni natječaj

Na osnovu Master plana koncem 2013. godine (u listopadu) objavljen je drugi javni natječaj za uređenje dijela teritorija Palića. Objavljen je poziv da *Park Palić* d.o.o. u suradnji s inženjerskom komorom Srbije – regionalni centar Subotica raspisuje: »Natječaj za idejno urbanističko-arhitektonsko rješenje uređenja banjskog hotelskog kompleksa na istočnoj obali jezera Palić«. Tada su dužnosnici tvrdili kako će novi »Banjsko-hotelski kompleks« sa sadržajima banje, wellnesa, vodene zabave i pratećeg hotela biti »magnet za okolno tržište«. Teritorij za koji je raspisan natječaj obuhvatio je istočnu obalu jezera, od Lovranske ulice do granice Muškog štranda. Teritorij je podijeljen na tri zone: B 12 Muški štrand; B 10 b, teritorij propusta i B 10 a, bivša meteorološka stanica (vidjeti sliku). Za dva podbloka, B 10 a i B 12, određeni su urbanistički uvjeti o bogatim budućim sadržajima: »U zoni namijenjenoj banjsko-zdravstveno-rekreativnim sadržajima se dozvoljava izgradnja liječilišno-terapeutskih (zdravstvene usluge) i rehabilitacijsko-relaksacijskih i rekreativnih objekata (tipa wellness, spa ili sličnih centara) sa smještajnim kapacitetima, kao i izgradnja objekata namijenjenih sportu i rekreaciji (sportski tereni na otvorenom i u sklopu višefunkcionalnih sportskih dvorana, aqua park s bazenima toboganima na lokaciji nekadašnjeg Muškog štranda ili uz Omladinsko jezero). Namjera je da se u sklopu planiranih objekata omogući: odmor, rekreacija, relaksacija, liječenje, rehabilitacija i zabava svih posjetitelja i to različitih starosnih dobi«. Rok za izradu je bio kratak, četiri mjeseca (do 17. veljače 2014.). Ipak, poslano je 42 projekta koji su prihvaćeni. Podijeljene su tri nagrade, a tri rada su otkupljena. U svečanoj dvorani Velike terase održana je izložba i diskusija. Nakon natječaja, na Paliću se ništa ne događa. U međuvremenu promijenjena je vladajuća struktura Skupštine općine. U Subotici je smijenjen gradonačelnik, član Demokratske stranke, i izabran je nov iz redova Saveza vojvođanskih Mađara koji je raskinuo suradnju s DS-om. Novi članovi vladajuće koalicije postali su (tada još) malobrojni članovi SNS-a. Njihovo vrijeme tek će doći, što ćemo i vidjeti!

»Crni Pavle«

Kletve, psovke, omalovažavanje i uvrede općenito – pa sve to još u kombinaciji s hiperbolom – odavno su na ovim prostorima izborile značajno mjesto u vokabularu svakodnevne komunikacije. Toliko značajno da bi se o njima mogla napisati respektabilna znanstvena knjiga. Nekome je, recimo, psovka toliko ušla u rječnik da ju koristi kao poštapalicu, a ni oni umjereniji u izražavanju – kada ih se malo iznervira – nemaju nikakav problem u izboru sočne psovke ili kletve kako bi uzvratili protivniku s ciljem da ga omalovaže ili uvrijede.

Ustaše ili šiptari su, primjerice, već odavno – baš kao priprostima psovka – zajedničke imenice koje *Informer* koristi u svojim naslovima kao zbirne imenice za Hrvate, odnosno Albance, bez obzira na to je li riječ o njihovim vladama ili pojedincima/grupama iz redova tzv. običnih građana. Takav rječnik ušao je u javni prosotri i odomao se u njemu do mjere najnormalnije komunikacije koja se odvija u svakodnevnom govoru, uključujući tu i onaj akademski, onaj u sustavu obrazovanja ili pak vremenskoj prognozi, i to s nedvosmislenim značenjem nečega najgorega i najogavnijega što je ikada postojalo na ovim prostorima. Što, međutim, kada se ustaša ili šiptar objektivno ne odnosi na Hrvata ili Albanca?

»Ništa« – kratko bi, poput **Pavla Vušića** na mostu, rekao svaki ovdašnji političar-prostak ili njegov novinarski talambas – »dobro će poslužiti da ocrnimo onu gnijdu od **Pavla Grbovića**, da pošten svet zna s kim ima posla.«

Iako izbori formalno još nisu raspisani, stranačke aktivnosti podignute su na razinu narančastog alarma u kojima se za uvredom i poniženjem protivnika poseže kao priručnim oružjem za najefikasnije postizanje cilja: njegovom »neutralizacijom i uništenjem«, političkom naravno (za sada). U brojnom arsenalu verbalne municije poseže se za onom najotrovnijom, onom koja izravno pogađa etičnu stranu psihe običnoga čovjeka: ustaša! Postoji li što zvjerskije čime bi se netko ovdje mogao etiketirati? Ne, takvo što za sada nije skovano ni na netom završenom natječaju za nove srpske riječi kao zamjena za đilkoša.

Kao što je poznato, ovih dana javne oglasne prostore, zidove i sva mjesta gdje je to »zgodno« preplavili su plakati s likom predsjednika Pokreta slobodnih građana Pavla Grbovića u ustaškoj uniformi i sa zastavom Nezavisne Države Hrvatske iznad. Otkriće da je Pavle Grbović ustaša nepoznati autori (iz čijih li bi to odaja moglo poteći?) nisu prijavili ni policiji, ni sudu, ni Vladi, ni samom predsjedniku nego su pronašli najefikasnije rješenje: jednim potezom riješiti cijeli meč tako što će »crnog Pavla« javno izložiti

svima – Urbi et orbi! Začudo, uz blagi prijekor zbog nedostatka originalnijih ideja, reakcija predsjednika Srbije i bivšeg (naravno) predsjednika Srpske napredne stranke **Aleksandra Vučića** bila je blaga: mimoišavši se tako s temom Pavla Grbovića kao ustaše on je u *Ćirilici* posegnuo za politički neutralnom, ali zato edukativnom predizbornom porukom da će svi koji na predstojećim izborima glasaju za oporbu podržati opciju nezavisnog Kosova. I **Đilasa** i **Šolaka**.

Pavle Grbović u ustaškoj uniformi stigao je, naravno, i u Suboticu. Na četiri-pet javnih oglasnih stupova plakat s njegovim likom gura se na malom prostoru s predsjednikom Nove demokratske stranke Srbije **Milošem Jovanovićem** kom je na glavu tutnuto albansko keče i uz kog se, da stvari ne budu nejasne, nalazi i lik **Albina Kurtija**. Ali, kao što na ovu bruku, sramotu i prostotu nisu reagirali ni policija ni tužiteljstvo, ma nijedno državno tijelo, tako, prirodno, nisu reagirali niti subotička policija, komunalna policija ili gradonačelnik **Stevan Bakić** – iako su mu plakati skoro pod prozorom ureda – da se ovo moralno smeće ukloni u roku odmah.

Ovakve reakcije najodgovornijih nedvosmisleno navode na zaključak da je za njih postojanje Srba ustaša najnormalnija stvar u državi, dakle legalna i legitimna, a takvi plakati sada zapravo služe kao probni baloni da se vidi reakcija građana prihvaćaju li i oni to kao još jednu političku novinu koja nije podložna zakonskim sankcijama ili ju s gnušanjem odbijaju. Izumitelji ovog otkrića, sva je prilika, i dalje će ostati anonimni, daleko od očiju javnosti da joj objasne kako su do njega došli.

Pred običnim građanima – posebno onima koji su na prethodnim izborima glasali za listu Pokreta slobodnih građana – sada stoje teška pitanja: jesam li ja, a da ništa nisam znao, na taj način podržao ustaše koji su u ne tako malom broju zauzeli skupštinske klupe i jesam li i sam zbog toga ustaša? Ili još gore: hoću li, čisto u inat vlastima, i na predstojećim izborima podržati listu na kojoj se nalazi Pavle Grbović? Konačno: što ako se nakon jasnog predsjednikovog upozorenja da glasanje za oporbu predstavlja glasanje za nezavisno Kosovo (i još gore – za **Đilasa** i **Šolaka**!) uvede obaveza snimanja prije samog zaokruživanja broja na listi i donese dekret o zabrani oporbe kao izdajnicima zemlje? Huh, pa tu je izbor najlakši: jednopartijski pluralizam!

Z. R.

Nestajanje tavankutskih voćnjaka

Tržište čupa zasade

»Rusija nam je bila prioritet, a oni su sada posadili dosta jabuka i izvoz je stao. U međuvremenu naša država nije radila na pronalasku drugog tržišta. Sve se to moglo da se unaprijed mislilo«, kaže Pere Imgrund koji za ovu gospodarsku krizu krivi lošu stratešku politiku države

Tavankut je bio poznati vinogradarski kraj, kažu kako se sav plavio od vinograda. Zbog nemogućnosti plasmana robe, taj pejzaž se preko noći promijenio i vinograde su zamijenili voćnjaci.

Tavankučani govore kako je sada ista sudbina dočekala i voćnjake. Loša cijena, smanjena mogućnost izvoza, naročito k Rusiji i klimatske promjene faktori su koji utječu na sve učestalije krčenje voćnjaka na području Tavankuta.

Vadi se sve: breskve, višnje, jabuke... Oni kojima vrsta tla dopušta prelaze na ratarske kulture; sadi se povrće poput krumpira, paprike i luka, a pojedinci zbog financijske iscrpljenosti niti ne vade sadnice voća već samo prestaju s proizvodnjom.

Zarada na jabuci 15 dinara

Završava se berba jabuka, a jedan od najvećih proizvođača u Tavankutu **Pere Imgrund** kaže da zbog visokih troškova nije uspio niti obrati svih 40 hektara što obrađuje, a zbog cijene koja je, kako kaže, »smiješna« nije ju niti prodavao.

»Nuđeno mi je 30 dinara za prvu klasu, s tim da je upakiram: osiguram gajbu, papir, paletu i tako bi meni ostalo 15 dinara. Mi smo bez zarade, tj. u minusu ako je cijena ispod 50 dinara pa vi računajte. Mene proizvodnja godišnje košta 200.000 eura, a prošle godine kad sam sve prodao vratilo mi se 150.000. Ove godine ću isto imati ogroman manjak«, kaže Imgrund.

Dodaje on da zbog cijene jabuke koja godinama nije mijenjana, unatoč povećanim troškovima održavanja,

mnogi odustaju od ovoga posla i da je cijelo selo u gospodarskom problemu.

»Uglavnom su pokrčili svi, ja mislim 80-90 posto da je već pokrčeno, a i ovo što je ostalo ne radi se. Ako se ništa ne promijeni, i ja sam dogodine gotov. Cijena jabuke je bila ova prije 10 godina još i veća, a onda je radnik bio dvostruko jeftiniji, nafta dvostruko jeftinija, sredstva, kemija, to je nevjerovatno...«

Zbog nerentabilne proizvodnje Imgrund je do sada iskrčio 4,5 jutara voćnjaka, a 7 je kaže ostavio neobrađeno ove godine što također planira krčiti.

»Meni ogromne pare trebaju da iskrčim voćnjake. Svugdje imam sustave za navodnjavanje, na 20 hektara imam mrežu, imam hladnjače, traktore, sve što treba za suvremeno voćarstvo, ali džabe. Sad kad više ništa ne moram ulagati došla je situacija da ne mogu opstati.«

Jabuka iz Tavankuta najviše se izvozila u Rusiju. Sada kada je to tržište oslabilo, roba više nema kupca za što Imgrund krivi lošu stratešku politiku države.

»Rusko tržište nam je bilo prioritet, a oni su sada posadili dosta jabuka i izvoz je stao, a naša država nije radila na pronalasku drugog tržišta. Sve se to moglo da se unaprijed mislilo. Kad su uvedene sankcije Poljskoj da ne može izvoziti u Rusiju oni su pronašli novo tržište u Indiji i na Bliskom istoku i sada su čak 20 % povećali zasad pod jabukom. Kod nas se sad spominje izvoz za Kinu, pa to je... Jabuka treba putovati više od mjesec dana brodom, to ne može izdržati – to su samo priče.

Problem nam je i što nismo u Europskoj uniji – baš sad izvozim neku sitnu jabuku za Mađarsku i 12 kojekakvih papira je kupac morao pribaviti da bi mogao uvesti tu ja-

buku. Da smo u EU, ne bi trebao niti jedan, to je velika razlika», kaže Imgrund.

»Vadi se sve«

Marinko Vilov također kaže kako će prekinuti proizvodnju jabuka. Kada skupi sredstva za krčenje voćnjaka, kaže da će na mjestu voćnjaka pokušati saditi crvenu papriku.

»Ne možeš prestati odjednom biti voćar. Može se krčiti dio po dio; ipak je to obiman posao i skupo je«, kaže Vilov.

Imao je on i voćnjak pod zasadima breskve koji je nedavno iskrčio. Na toj parceli nije zasnovao novu proizvodnju zbog financijske iscrpljenosti već je izdao u arendu, a posađena je crvena paprika.

»Breskve više ne rađaju kod nas. Kasni mrazovi i ekstremno visoke ljetne temperature ih unište. Kada imamo razdoblja s 30-40 dana visokih temperatura, niti navodnjavanje ne pomaže«, smatra Vilov.

Dobar pregled stanja na terenu ima **Jasmin Iršević**, vlasnik firme kojoj je između ostalog u opisu posla i krčenje voćnjaka.

Kaže on – vadi se sve.

»Breskve komplet idu van, vade se i jabuke, a najviše sam izvadio višanja. U posljednje tri godine samo su moji strojevi izvadili preko 60 jutara višanja. Sigurno i više jer pamtim samo veće voćnjake. Na većini parcela nisu obnovljeni zasadi već su ljudi počeli saditi druge kulture, poput krumpira«, kaže Iršević.

Umjesto voćnjaka, ratarske kulture

Stručni suradnik za zaštitu bilja Poljoprivredne stručne službe Subotica **Nikola Ostrogonac** potvrđuje kako je evidentno smanjenje površine pod voćnjacima u Tavan-kutu, ali da će se konkretni podaci vidjeti nakon Popisa poljoprivrede koji je u tijeku. Ostrogonac navodi nekoliko razloga za ovo intenzivno krčenje voćnjaka.

»Proizvođači se susreću s teškom mogućnošću plasmana proizvoda s jedne strane, a cijena koja se ne mijenja godinama i ulaganja koja se samo povećavaju tjeraju ljude da vade voćnjake«, navodi Ostrogonac.

Sve nepovoljniji klimatski uvjeti koji iziskuju još veća ulaganja dodatni su otežavajući faktor u proizvodnji voća.

»Više se ne može zamisliti intenzivna voćarska proizvodnja bez sustava za navodnjavanje i bez protugradne mreže. To su ozbiljna ulaganja koja se u trenutačnim uvjetima poslovanja jako teško mogu izvući iz same proizvodnje voća«, kaže Ostrogonac.

Objašnjava on i kako je puno voćnjaka, pogotovo dio Tavankut – Mirgeš – Skenderevo podizano 80-ih i 90-ih i da su oni sada dostigli svoj životni vijek. Došli su do kraja rentabilnosti proizvodnje. Prema njegovim riječima, zemlju bi nakon vađenja voćnjaka trebalo 2-3 godine odmoriti prije zasada novoga, ali se danas ljudi rijetko odlučuju za podizanje novog zasada.

»Voćnjake uglavnom zamjenjuju ratarskim kulturama, ili ako na površinama već imaju sustave za navodnjavanje koji su korišteni u voćnjacima onda prelaze na povrtlarstvo, jer je to relativno intenzivna proizvodnja i još uvijek se mogu izvući dobri prihodi na relativno malim površinama«, objašnjava Ostrogonac.

Kao primjer navodi slučaj voćara koji želi ostati anonimn.

»Čovjek je imao 35 ha voćnjaka. Zbog neisplativosti proizvodnje sve je povadio – išao je godinu po godinu i vadio voćnjak po voćnjak. Skroz se preorijentirao na ratarstvo: pšenica, ječam, uljana repica i na povrtlarstvo: luk, kupus i krumpir. Tvrdi da mu je puno lakše, da je mnogo manji opseg posla, a da je zarada bolja nego u jabukama i breskvama«, priča Ostrogonac.

J. D. B.

U Srijemskoj Mitrovici proslavljen sveti Dimitrije, zaštitnik Srijemske biskupije

Na temelju kršćanskog svjedočanstva gradimo budućnost

»Čovjek se danas ipak polako vraća svojim iskonskim kršćanskim korijenima. Sveti Dimitrije je dobar primjer. Dao Bog da on i drugi primjeri kroz čitavu kršćansku povijest budu poticaj ili izazov svakoga od nas kršćanina da budemo snažni, odgovorni i jasni svjedoci za uskrslog Gospodina«, izjavio je mons. Svalina

Svečana proslava zaštitnika Srijemske biskupije svetog Dimitrija održana je u katedrali bazilici u Srijemskoj Mitrovici 26. listopada. Svečano euharistijsko slavlje predvodio je zadarski nadbiskup mons. **Milan Zgrablić**. U zajedništvu su uz srijemske biskupe mons. **Đuro Gašparovića** i mons. **Fabijana Svalinu** bili i apostolski nuncij u Srbiji mons. **Santo Gangemi**, đakovačko-osječki nadbiskup **Đuro Hranić**, požeški biskup mons. **Antun Škvorčević**, grkokatolički vladika mons. **Đuro Džudžar**, subotički biskup mons. **Ferenc Fazekas**, ravnatelj dušobrižništva za Hrvate izvan domovine preč. **Tomislav Markić**, svećenici Srijemske i Subotičke biskupije te svećenici Đakovačko-osječke i Beogradske nadbiskupije. Proslavom svoga zaštitnika Srijemska biskupija ulazi u godinu molitve za duhovna zvanja o 15. godišnjici ponovnog osamostaljenja Srijemske biskupije i uspostave Đakovačko-osječke metropolije.

Slijedimo primjer svetog Dimitrija

Na početku euharistijskog slavlja srijemski biskup koadjutor mons. Fabijan Svalina pozdravio je u svoje i u ime sri-

jemskog biskupa mons. Đure Gašparovića sve nadbiskupe i biskupe, svećenike, redovnice i redovnike, milosredne sestre svetog Križa iz Srijemske Mitrovice, predstavnike Srpske Pravoslavne Crkve, predstavnike gradske, pokrajinske i državne vlasti, goste iz Hrvatske te vjernike iz nekoliko biskupija koji su se okupili na proslavi zaštitnika Srijemske biskupije. Pozvao ih je da u slavlju budu ujedinjeni u molitvi za mladu, a tako drevnu i svjedocima kršćanske vjere bogatu Srijemsku biskupiju.

»Jedno iznimno vrijedno kršćansko svjedočanstvo dogodilo se nekoliko stoljeća prije nas. Sveti Dimitrije položio je vlastiti život na način kako je to isto učinio i njegov biskup nekoliko dana prije njegove smrti. Danas živimo u vremenu kada izazovi nisu takvi da moramo položiti svoje živote, iako toga može biti u nekim krajevima svijeta. Pozvani smo biti svjedoci Isusove radosne riječi. Čovjek se danas ipak polako vraća svojim iskonskim kršćanskim korijenima. Sveti Dimitrije je pravi primjer. Dao Bog da on i drugi primjeri kroz čitavu kršćansku povijest budu na neki način poticaj ili izazov svakoga od nas kršćanina da budemo snažni, odgovorni i jasni svjedoci za uskrslog Gospodina«, izjavio je mons. Svalina i dodao da je iznimno važan dobar odnos

kršćanske katoličke zajednice s većinskom pravoslavnom zajednicom.

»Ista nam je kršćanska baština, isti su nam korijeni. Mi na toj baštini živimo i njegujemo istu osobu, istog svjedoka, svatko na svoj način. Drago mi je da ovim slavljem otvaramo i Dan grada Srijemske Mitrovice čije on ime i nosi. Po istočnoj tradiciji sveti Dimitrije se slavi 8. studenoga. Veseli nas zajedništvo vjernika iz Srbije i Hrvatske i to je dobar korak na onome na što nas Gospodin poziva, da svi budemo jedno.«

Čuvajmo ponosno svoje korijene

Predsjedatelj misnoga slavlja zadarski nadbiskup Milan Zgrablić u svojoj propovijedi govorio je o povezanosti Srijemske Mitrovice i Zadra po srijemskoj mučenici sv. Anastaziji.

»Vjernicima želim poručiti da smo mi baštinici nečega što je nadahnjivalo tolike generacije već 1.700 godina. Njihova vjera nije uzaludna. Ova crkva može biti ponosna što ima svjedoke vjere kojima se može nadahnjivati. I mi prihvaćamo vrijednosti mučenika, ulazimo u te vrednote koje mogu ispuniti naš život. Što se budemo više približavali Kristu i dokle god se budemo uvažavali i gledali da različitosti budu naše bogatstvo a ne prepreka, naša vjera može biti put mira, sloge i međusobnog pomirenja.«

Oснаženi, gradimo budućnost

U svečanom euharistijskom slavlju kao papin predstavnik sudjelovao je apostolski nuncij u Srbiji mons. Santo Gangemi.

»Slavimo sveca koji izrazito spaja istočnu i zapadnu Crkvu kao zajedničkog mučenika. Čestitam svima nama i poručujem vjernicima da svi živimo nasljedujući Krista. Kad čovjek ima svoj identitet i svoje ja, onda se ne boji drugih i tuđeg različitog identiteta i vjeruje da ga drugi može samo obogatiti i da on može obogatiti drugoga«, istaknuo je Đuro Hranić i dodao: »Mislim da je ovo prigoda da naši vjernici katolici osnaže svoj vjernički, kulturni, nacionalni i jezični identitet i da se osjećaju sigurno na prostoru gdje žive stoljećima. Samo tako osnaženi mogu ulaziti u dijalog s drugima i pridonositi dobrobiti i prosperitetu ove zemlje. Želim im puno mudrosti, snage i otvorenosti. Danas živimo u novim vremenima kad trebamo okrenuti novu stranicu i živjeti život pun povjerenja jedni prema drugima, gradeći zajedničku povijest i budućnost«.

Svečanom euharistijskom slavlju nazočili su i gradonačelnica Srijemske Mitrovice **Svetlana Milovanović**, predstavnik Veleposlanstva Republike Hrvatske i pokrajinske vlade, predstavnici nacionalnih vijeća i kulturno-umjetničkih društava te gosti iz Hrvatske: vukovarsko-srijemski župan **Damir Dekanić**, te načelnici općina Tovarnik, Bizovac i Satnica Đakovačka.

S. D.

Trinaesti *Dani kruha* u Sonti

Trinaesti *Dani kruha* u Sonti održani su 25. listopada u Domu kulture. U organiziranju ove manifestacije sudjeluju Osnovna škola *Ivan Goran Kovačić* i KPZH *Šokadija* iz Sonte. Među mnogobrojnim gostima bili su predstavnici Općine Apatin, Grada Vukovara, rav-

natelji osnovnih škola iz Vukovara i Osijeka i predstavnici Hrvatskog nacionalnog vijeća. U svom govoru ravnatelj škole **Miljenko Dakić** pozdravio je sve prisutne, zahvalio se učenicima koji su vrijedno radili na pripremi programa kojim su prikazali kulturu ophođenja prema kruhu i životni ciklus žitarica.

»Priredba kojoj danas nazočimo postala je tradicionalna, budući da se već trinaesti put organizira u našoj školi. Obilježavanje *Dana kruha* u školi pridonosi potpunijem odgoju i obrazovanju za zaštitu okoliša, upoznavanju i očuvanju biološke raznolikosti te podizanju svijesti o ekološkoj i zdravoj prehrani«, rekao je ravnatelj Miljenko Dakić.

Dopredsjednica udruge KPZH-a *Šokadija* **Biljana Ribić** je istakla kako se suradnja svake godine poboljšava te kako je ova manifestacija izuzetno važna za cijelu Sontu:

»Podigli smo suradnju između škole i udruge na višu razinu kako bi ovu manifestaciju što bolje organizirali. *Dani kruha* su izuzetno važni kako za djecu, tako i za našu Sontu, jer smo jedino mjesto u Vojvodini koje ima ovakvu manifestaciju. Pomažu nam naše trgovine, pekari i roditelji kako bi se pred nama našla sva ova peciva s kojima će se djeca kasnije i počastiti.«

I. U.

U Subotici održana Večer svetaca

Nemogući pothvat

U prepunoj dvorani Hrvatskog kulturnog centra *Bunjevačko kolo* uoči Svih svetih, u utorak 31. listopada, održana je 11. puta *Večer svetaca – Hollywin*.

Ove godine animatori i djeca subotičkog oratorija izveli su predstavu *Isusove prisposode o milosrđu*. Riječ je o scenskom prikazu tri prisposode o milosrđu, prisposoda

o izgubljenom sinu, o milosrdnom Samarijancu i prisposoda o bogatašu i Lazaru. Tekst za predstavu je napisala voditeljica subotičkog oratorija **Vedrana Cvijin**, a režirao je **Vedran Peić**. Glazbu je odabrao **Darko Temunović**, a za svjetlo je bio zadužen **Marin Jaramazović**.

Na početku večeri prisutnima se obratio vlč. **Vinko Cvijin** na čiji su poticaj odabrane prisposode. »Svetost se temelji na Božjoj riječi, zato smo odlučili vratiti se na izvore svetosti i tako sve nas motivirati na naš osobni poziv na svetost. Novozavjetne su prisposode remek djelo poučavanja Isusa Krista, biseri koji nakon gotovo 2.000 godina ne gube ništa od svoga sjaja. Radi se o načinu izražavanja kojim se kroz slike koje su slušateljima poznate iz svakodnevnog života nastoji prenijeti određena pouka o vjeri ili moralu. Svetost se prije svega temelji na Božjoj riječi. Stoga smo odlučili vratiti se na izvore svetosti i na taj način sve nas motivirati i podsjetiti na naš osobni poziv na svetost«, rekao je vlč. Cvijin.

Članovi subotičkog oratorija, njih 28, su predstavu uvijekbali za devet dana radeći na više lokacija, a na početku priredbe publika je mogla na platnu pogledati fotografije načinjene tijekom malobrojnih dana pripreve za večer kada se slavi pobjeda svetaca.

Temu za ovogodišnju predstavu osmislili su mladi Subotičkog oratorija s vlč. Vinkom Cvijinom, te se tijekom dogovora iskristalizirala ideja da se prikažu tri prisposo-

be o milosrđu. Autorica teksta Vedrana Cvijin preuzela je ovu ulogu na sebe. Iako joj, pogotovo prozno pisanje, nije strano, sada je prvi puta napisala ovakav komad. Čekajući posljednji čas da bi inspiracija bila što veća, komad je napisala za jednu noć sa željom da ne bude samo dramski prikaz već da se prikaže i kontekst u kome su prisposode nastale.

Redatelj ove predstave Vedran Peić također je prvi puta režirao ovakav scenski prikaz, iako je do sada imao pomalo iskustva s kraćim dramskim formama za oratorij. Koliko su zapravo prisposode inspirativne, jer se uvijek može nešto novo iščitati, Vedran je shvatio tijekom dogovora s vlč Cvijinom. To su zapravo priče o slikama, koje nemaju puno dijaloga, ali se u njima može pokazati i dijalog i drama i dramski sukob.

»Pripremajući se za predstavu, jedan od zadataka glumaca bio je svakoga dana bar jednom pročitati sve tri prisposode. Za ovo kratko vrijeme smo napravili predstavu, no da smo imali više vremena, ova tema bi nas mogla odvesti tko zna dokle«, kaže Vedran.

O iskustvu i izazovu rada s puno glumaca od kojih su neki prvi puta uopće stali na scenu Vedran kaže da su mladi ambiciozni, vrlo susretljivi i pogodni za rad. Zato su probe bile pune

duhovitosti, kreativnosti, pune međusobne podrške, jer je u ovakvim stvarima najvažniji timski rad. Osim što je režirao predstavu, Vedran je odgovoran i za scenografiju, Vedrana se pobrinula i za kostime, a za ozvučenje je bio zadužen **Davor Ševčić**. Svatko je na neki način sudjelovao u kreiranju cjeline.

Biti animator oratorija znači biti pedagog i biti kreativan, biti sposoban za igru te nema animatora kojem igra nije poznata. »A što je predstava nego igra u kojoj smo svi uživali«, poručuju glumci ove *Večeri svetaca*.

N. Skenderović

Međunarodni dramski susreti u *Nazoru*

Dvije večeri kvalitetnih predstava

Međunarodni susret amaterskih dramskih društava u Hrvatskom kulturno-umjetničkom društvu *Vladimir Nazor*, 14. po redu, koji je održan 27. i 28. listopada okupio je uz domaćine dva amaterska kazališta iz Hrvatske i jedno iz Sonte.

Susrete je otvorila dramska sekcija HKUD-a *Vladimir Nazor*, koja je poslije dvogodišnje pauze za ove susrete pripremila premijeru komedije *Pokondirena tikva* **Jovana Sterije Popovića** u adaptaciji i režiji **Lee Jevtić**. Uz članove *Nazorove* dramske sekcije u predstavi su sudjelovali i članovi Dramskog studija *Sanjari*.

»To što su se uključili i *Sanjari* omogućilo mi je da napravim zaista dobru podjelu uloga i već sam tada znala da možemo napraviti dobru predstavu. Uspjeli smo prikazati dijapazon različitih vojvođanskih likova«, kaže redateljica.

Pripreme su počele prije dvije godine, ali je onda napravljena pauza, pa se ponovno intenzivnije na predstavi počelo raditi prije nekoliko mjeseci.

»Zadovoljna sam premijerom. Svaki glumac dao je svoj maksimum, bilo je uzbudljivo gledati kako ulazi jedan po jedn lik i donosi nam nešto novo. Dvorana Hrvatskog doma bila je prepuna, bilo je nekoliko aplauza na otvorenoj sceni«, kaže mlada redateljica Lea.

Za *Pokondirenu tikvu* tražilo se u velikoj dvorani Hrvatskog doma mjesto više, što se odavno nije dogodilo u somborskoj udruzi. S ovom predstavom *Nazor* je 29. listopada gostovao u Lemešu u Memorijalu *Antun Aladžić*.

Nakon domaćina večer je nastavljena predstavom Dramskog studija Centra za kulturu i obrazovanje iz Sonte *Hasanaginica – žena bez imena* u režiji **Nikole Dobrijevića**.

Narednog dana, 28. listopada, nastupilo je Sinjsko pučko kazalište s komedijom *Ža ža* po motivima djela **Silvije Še-**

sto Vila Sinjanka u adaptaciji i režiji **Željka Viculina**. Somborska izvedba praktički je bila premijera prije premijere, jer će Sinjani na svojoj sceni ovu predstavu premijerno izvesti 9. studenoga. Suradnja Sinjskog pučkog kazališta i HKUD-a *Vladimir Nazor* traje godinama, pa su Sinjani česti gosti u Somboru kao i *Nazorovi* glumci u Sinju.

Susrete je zatvorila kazališna družina KUU *Seljačka sloga* iz Nedelišća s predstavom *Ministricin muž* prema **Nušićevom** djelu *Gospođa ministarka* u režiji i adaptaciji **Dejana Buvača**. Ova predstava proglašena je najboljom predstavom u cjelini na Festivalu kazališnih amatera Međimurja – KAM 2023. Na istom festivalu predstava iz Nedelišća osvojila je nagradu i za najbolju režiju i mušku sporednu ulogu (**Ivan Trojnar**).

Z. V.

Naši gospodarstvenici (CLXVII.)

Saulićevo »božansko piće« od višanja

»Erdi sorta višnje je najskuplja i najkvalitetnija, to je konzumna višnja, ali se i u vinu dobro pokazala. Prošle godine smo napravili oko 1.500 litara i do Božića i Nove godine je sve prošlo. Tako smo odlučili započeti s ozbiljnijom proizvodnjom i ove godine smo napravili 3.000 litara«, kaže proizvođač vina od višanja Bela Saulić

Bajmačanin **Bela Saulić** u posljednje tri godine bavi se proizvodnjom vina od višanja. Nakon što je 2016. zasadio voćnjak pored svog rodnog salaša u Skenderevu radi izvoza spomenutog voća u Rusiju, kada je to stalo, odlučio je sa svojom obitelji okušati se u proizvodnji ove rijetke vrste »božanskog pića«. Pokazalo se toliko uspješnim i traženim da je nakon prvobitno napravljenih 500 litara, proizveo 1.500, a ove godine 3.000 litara domaćeg vina od višanja.

Od neuspjelog izvoza do uspješne proizvodnje

Budući da je prije nekoliko godina ostao bez posla, Bela Saulić je odlučio, uz zemljoradnju kojom se također bavio, pokušati se oporovati i u voćarstvu. U to vrijeme, prije sedam godina, u Rusiju se izvozila i višnja sorte *erdi*, a kako joj je otkupna cijena bila vrlo primamljiva (2,2 eura/kg), Bela je u dogovoru sa svojom obitelji – suprugom **Āgi** (s kojom od 1985. kako se oženio, živi u Bajmaku), sinom **Vojislavom** i kćerkom **Suzanom**, 2016. na jednom hektaru pored svog rodnog salaša na Skenderevu zasadio 500 stabala višnje.

»Mi smo to posadili, njegovali, navodnjavali i kad je počelo rađati tamo treće-četvrte godine, već to nije bila ta cijena. Taman kad je krenuo redovan rod, stao je otkup s Rusijom i prije tri godine su mi vratili iz hladnjače tonu

višanja. Ta višnja je mjesec dana bila u hladnjači i nisam znao što ću s njom, jer kad se iznese, ona je gotova. I sinula mi ideja, budući da imam svu opremu za vino, i presu i trlicu, sve kompletno (moji roditelji su imali jutro vinograda), da probam napraviti vino od višanja. Kažem ja sinu da znam kako se pravi vino na starinski način, a on me pita – 'tata pa tko će kupiti vino od višnje'? No, budući da ta višnja više nije bila za tržnicu, napravili smo 500 litara vina (2020. godine). Jako je lijepo uspjelo pa smo dio podijelili prijateljima, a dio krenuli prodavati da bismo shvatili da to može ispasti dobra priča. Inače *erdi* sorta višnje je najskuplja i najkvalitetnija, krupnog ploda s malom košticom, to je konzumna višnja, nije za sokove, ali se u vinu dobro pokazala. Prošle godine smo napravili oko 1.500 litara i do Božića i Nove godine je sve prošlo (imamo ga i u Americi, Australiji, Austriji, Njemačkoj, po Bosni). Tako smo odlučili započeti s ozbiljnijom proizvodnjom i ove godine smo napravili 3.000 litara«, priča nam uspješni proizvođač.

Vino po starom receptu

Bela, koji je inače član Vinskog viteškog reda *Sv. Trifun* u Bajmaku, za pravljenje vina od višanja iskoristio je stari recept svojih roditelja, s tim da ga je modificirao, a i prilagodio proceduru koja je u odnosu na pravljenje vina od grožđa zahtjevnija.

»Kemiju sam kompletno izbacio, maksimalno sam izbacio šećer, ostavio sam samo mali postotak da dođe do fermentacije (jer bez šećera ne dolazi do fermentacije već se pretvara u vinski ocat, a to je ipak višnja koja nema dovoljan postotak slasti da bi se sok pretvorio u vino). Radimo dugu fermentaciju, na starinski način, traje između 40 i 50 dana, u podrumu, na niskim temperaturama, na granici kad počinje fermentacija i to ide polako i postupno. Mene su moji učili da kod duge fermentacije sve odrade prirodni kvasci i nema bojazni da će se vino pokvariti, može stajati godinama. Što se tiče koštica, ne vadimo ih već kad ide trlica, skroz razvučemo valjke da se ne lome špice i onda sa starovinskom presom, koja ih također ne lomi, presujemo višnje, cijedi se sok kojeg pumpamo u podrum i ostavljamo ga u bačve od medicinske plastike s plivajućim poklopcima«, pojašnjava on, dodajući kako od stavljanja u bačvu do prelijevanja treba proći oko dva i pol mjeseca da bi se moglo flaširati, a potom do pola godine da bude zrelo za piće iako može i odmah po flaširanju, jer je sve prirodno.

»Imam svoj recept, koji je dosta njih tražilo, ali ja ga čuvam. Što se tiče postotka alkohola koji sadrži, reći ću samo da ga ima kao vino, ne bih rekao precizno jer ću onda odati dio mog tajnog recepta. U svakom slučaju jako je pitko, ali zna biti varljivo«, ističe Bela Saulić.

Svom su vinu dali naziv *Olivera* po Belinoj majci od koje je naslijedio salaš i zemlju.

»Ove godine su moja djeca, koja su i dizajnirala etiketu, predložila da ga nazovemo po njihovoj baki koju su jako voljeli, a i ona njih. Inače, ja sam peta generacija koja je naslijedila taj salaš i zemlju.«

Saulićevi prave vino isključivo od višanja sorte *erdi*, a nedavno su prvi put, probe radi, napravili od sorte *fišteš*.

»Uzeo sam od prijatelja oko 400 kg tih višanja, da možemo usporediti s ovim našim. A i ova *erdi* sorta je rana i dogodi se da na proljeće smrzne cvat pa sam htio vidjeti i neku drugu sortu od koje bih mogao praviti vino za slučaj da ostanem bez ove moje. Ta *fišteš* je također konzumna višnja, samo što ona sazrijeva dva-tri tjedna kasnije, odnosno kasnije cvjeta pa je ne hvataju mrazevi. No, ovo je sad bila samo proba, a ja ću se i dalje držati ove moje sorte, ovo mi traže i kupci su zadovoljni. Jedan od njih je bio toliko oduševljen kada ga je probao da je rekao da u Hrvatskoj imaju svoj *prošek*, a ovo je naš vojvođanski.«

Saulićevi svoje vino predstavljaju na brojnim vašarima u centru Subotice, potom na *Tavankutskom festivalu voća i autohtonih proizvoda*, na *Berbanskim danima* na Paliću, festivalu organskih proizvoda u Somboru, manifestacija-

ma u Bačkoj Topoli, Čeneju. Također, ono se može kupiti i u dućanu *Pivčiji salaš* u Subotici.

Uspješna zaštita, dobri berači

Kada je riječ o održavanju, odnosno zaštiti voćnjaka, Bela Saulić kaže kako za ovih sedam godina koliko imaju višnje, još se nije dogodilo da im ode kompletan rod zbog mraza.

»Ove godine je na kraju voćnjaka smrzlo, ali u suštini smo dobro prošli, jer imamo zaštitarku koja nas na vrijeme upozori da ih prskamo. Imam čak i dobru zaštitu od čvoraka i drugih ptica. Naime, jedne godine su mi čvorci pred samu berbu pojeli gotovo sve višnje, pokušao sam prvo riješiti ih se petardama, ali pošto nije išlo, našao sam preko interneta tzv. strašila za ptice koja lete u zraku poput zmaja i to u obliku orla, čak se čuje i zvuk krila. To se pokazalo kao jako efektivno i od tada nema više nijedne ptice nad našim voćnjakom. Jedino što sad imamo dosta problema s glodavcima, jer tamo je crnica, zasađena je trava, a miševa koliko hoćete. Izvadio sam nedavno nekoliko osušenih voćki, i korijen su pojeli, a ne znam kako ih se riješiti. Neću s otrovom, jer tamo ima dosta i zečeva i srna pa bi i oni uginuli«, navodi Saulić.

Što se tiče prskanja, izbacio je, kaže, 60-70 posto kemikalija, ostavio je samo ono što je neophodno.

»Kad je višnja išla za izvoz sve je to trebalo, a sad kad je za preradu ne mora udovoljiti zahtjevima poput tvrdoće, čvrstoće, sjaja, kalcija itd. Višnja za vino ne može dugo stajati (tri-četiri dana), ali mi je preradimo odmah čim je donesemo iz voćnjaka.«

Višnja se bere ručno i iako je generalno prisutan problem nedostatka radne snage, Bela ga nema.

»Imam jednu grupu od 25 žena koje mi dolaze iz Male Bosne i Subotice unazad tri-četiri godine, znači od početka kako imam rod. Prezadovoljni su sa mnom kao gazdom, a ja s njima kao radnicima. Treba znati s njima postupati, treba im i odmor i okrepiti, ja im to pružim i oni to cijene. Imam rezače iz Niša koji mi dolaze svake godine u siječnju-veljači.«

Uz voćarstvo, tj. proizvodnju vina od višanja, bavi se i zemljoradnjom, ali, kako ističe, sad već nerado.

»Imam oko 15 jutara zemlje i da budem iskren, sve minuse u ratarstvu pokrivam s vinom. Nerado sad već sve to radim kad smo unazad dvije godine u gubitku, ali što ću, nešto zemlje smo naslijedili, nešto kupili i što se kaže – to se ne prodaje ako se ne mora.«

U ovaj su posao, osim supruge mu, uključeni i sin i snaha, i kćerka i zet, koji mu pomažu oko pravljenja vina, a kad stignu, i oko prodaje. Jako malo višanja im ostane za prodaju na tržnici, a kako dodaje, od sljedeće godine je plan da sve ide u vino.

»Moja želja je da u bliskoj budućnosti ovo malo proširimo, radimo samo to (zemlju damo u arendu) i da od toga sa suprugom zaradimo sebi pristojnu mirovinu. A jednog dana da to nastavite raditi naša djeca«, kaže na koncu proizvođač vina od višanja Bela Saulić.

I. Petrekanić Sič

Kritika pjesama Alekse Kokića, Bunjevačko veče na Radio Beogradu

28. listopada 1938. – *Subotičke novine* prenose iz *Jadranskog dnevnika* kritiku pjesama **Alekse Kokića**. »Kokić je kao svećenik rodoljub s dubokom, iskrenom i toplom ljubavi za vlastiti rod. On je blizu tom narodu: živi s njegovim patnjama, raduje se u veseljima, boluje u bolima, tuguje u nepravdama. On duboko u srcu osjeća socijalnu nepravdu, koju pati mali čovjek, pa toplo moli

sv. Nikolu, da obdari sirotinjsku djecu... Kokićeve pjesme sve, koji im pristupe otvorena, iskrena srca, bez predrasuda – onako kako se mora pristupiti poeziji, da se može naći njen smisao u našem životu – osvajaju, one ostavljaju u našu dušu neku drugu, dirljivu, vedru sunčanu toplinu, draž. I može se bez predomišljanja reći, da je mladi hrvatski pjesnik Bunjevac Aleksa Kokić jedno novo svijetlo ime pjesničko, jedan lijep pjesnički talenat u hrvatskoj suvremenoj poeziji, a on ujedno po našem skromnom mišljenju predstavlja sa svojom knjigom *Klasovi pjevaju* najveću visinu mladog poglavlja u povijesti hrvatske književnosti. Jer Kokić je pravi pjesnik, a uz to posve mlad, te od njega možemo očekivati mnogo. Mnogo i lijepo.»

29. listopada 1937. – *Subotičke novine* pišu da je između Tavankuta i Mirgeša dovršen kameni put »koji je dosad bio jedan od najgorih«. Tavankučani su tako dobili »dobar i kraći put prema Subotici«. Člankopisac dodaje: »Čuje se da će na godinu biti popravljen i drugi put, koji veže Tavankut sa Bajmocom za koji su već spremljene velike količine kamena«.

30. listopada 1936. – *Subotičke novine* pišu da su »od nekog vremena« uvedene dažke večernjice u crkvi sv.

Terezije (subotom popodne u 3 sata). Đaci su slušali litanije **Franje Dugana**, umjetnika na orguljama.

31. listopada 1925. – *Hrvatske novine* pišu da je u Subotici provedena akcija da se sakupe milodari za podiznuće kipa sv. Florijana u Subotici. »Pođe li za rukom, da se taj naum izvede, obavit će se posveta dotične statue 4. svibnja 1925. i to vani na trgu bilo na Zrinskome bilo pred gradskom kućom«.

1. studenoga 1940. – *Subotičke novine* pišu da je 27. listopada beogradska radio stanica priredila *Bunjevačko veče*. Uvodno predavanje održala je **Mara Malagurski**. Druge točke su se sastojale iz bunjevačkih narodnih pjesama. **Josip Mlinko** je pjevao jednu pjesmu »koja je ličila na sve samo ne na bunjevačku«. **Kata Prčić** je pjevala starovinske pjesme. »Kako smo čuli bilo je i takvih koji su zatvorili radio čuvši ove pjesme«, piše člankopisac. Ris su izvodili »čistokrvni Bunjevci«: Nikolići, Jovanovići, Kolašinci itd. »Naši salašari uz najveće naprezanje i naj-

bolju volju nijesu mogli prepoznati u okviru te bunjevačke večeri njihov tako omiljeni ris. Rekli su: zar je to ris... ni nalik«, piše člankopisac. Na koncu, člankopisac zaključuje: »Kao što je taj jezik bio bunjevački, tako i večer. Mislili smo da je humorističko veče«.

2. studenoga 1929. – *Hrvatske novine* pišu da je odmah poslije izvršene presude nad **Vladimirom Gortanom** (17. listopada), hrvatskim rodoljubom iz Istre kojega su talijanski okupatori u Puli (tada Italiji) ubili, došlo do velikih demonstracija u Subotici. Dan nakon toga održana je mrtvačka misa za dušu Vladimira Gortana u katoličkoj crkvi, a u 4 sata poslijepodne u velikoj dvorani Pravnog fakulteta u Subotici održana je komemorativna sjednica.

3. studenoga 1939. – *Neven* piše o danu Svih svetih i Danu mrtvih u Subotici. Na Bajskom groblju HPD *Neven* je na grobu **Paje Kujundžića** i **Franje Sudarevića** pjevalo nadgrobnice.

Tri predstave na memorijalu Antun Aladžić

LEMEŠ – HBKUD Lemeš organizirao je XII. memorijal *Antun Aladžić* koji je u dva vikenda ugostio tri predstave amaterskih skupina. Sudjelovali su *Draft teatar* iz Tuzle s predstavom *Da sam ja autist*, Pozorište Raša Plaović iz

Uba s predstavom *Bajka o pozorištu* te Dramska sekcija HKUD-a *Vladimir Nazor* iz Sombora s komedijom *Pokondirena tikva*. U planu je bilo gostovanje pet predstava, ali ta zamisao nije realizirana zbog renoviranja mjesnog Doma kulture u kojem se program izvodi.

Memorijal se održava u sjećanje na **Antuna Aladžića** koji je ostavio značajan trag u amaterskom kazališnom životu Lemeša – kako u glumi tako i u kazališnoj režiji. Održavanje manifestacije podržalo je Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog.

Promocija Leksikona u Osijeku

OSIJEK – U okviru Dana Matice hrvatske u Osijeku, danas (petak, 3. studenoga) u 18 sati u osječkoj knjižari Nova bit će predstavljen 16. svezak *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*. Svezak će predstaviti prof. dr. sc. **Josip Vrbošić**, ravnatelj Povijesnog arhiva Subotica **Stevan Mačković** te glavni urednik *Leksikona* **Slaven Bačić**.

Pjesnička večer Zvonimira Nemeta u Indiji

INDIJA – Književna večer **Zvonimira Nemeta** bit će održana u ponedjeljak, 6. studenoga, u Poslovno-obrazovnom centru Indije (Maršala Birjuzova 4) u okviru manife-

stacije *Poetski dani – Mita Čortan*. Početak je u 18 sati. Nemet će predstaviti svoje književno stvaralaštvo uz pomoć svojih prijatelja: književnika **Aleksandra Mijalkovića** i **Sime Potkonjaka**, gitarista **Nikole Jelića** i recitatora Gimnazije: **Iskre Krtinić** i **Jelene Kuč**.

Zvonimir Nemet rođen je u Indiji 1952. godine. Živio je u Hrtkovcima, a netom prije progona Hrvata iz Srbije odao se u Hrvatsku i nastanio u Rugvici, nedaleko Zagreba. Piše pjesme i kratke priče, a ovo mu je prva pjesnička večer u rodnom kraju.

M. T.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, temeljem članaka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA NIJE POTREBNA IZRADA STUDIJE O PROCJENI UTJECAJA NA OKOLIŠ

Dana 23. 10. 2023. donijeto je rješenje pod brojem IV-08/I-501-197/2023 kojim se utvrđuje da nije potrebna izrada studije o procjeni utjecaja na okoliš projekta: »Izgradnja manipulativnog platoa i pristupne prometnice« na katastarskoj parceli br. 10338/7 i 10338/8 KO Donji grad, čiji je nositelj JKP »ČISTOĆA I ZELENILLO«, Józsefa Attila br. 4, Subotica.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja. Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internetskoj adresi:

http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Resenja/501-197-2023.pdf ;

22. Dani hrvatske knjige i riječi – Dani Balinta Vujkova

Novi susreti s ikavicom

Nagrada »Balint Vujkov – Dida« za životno djelo na području književnosti i jezika dodijeljena je prof. dr. sc. Sanji Vulić iz Zagreba * Znanstveno-stručni skup okupio izlagače iz Srbije, Hrvatske, Mađarske, BiH i Austrije

Bogatim programom za različite uzraste i brojnim gostima, ovogodišnji, 22. *Dani hrvatske knjige i riječi – Dani Balinta Vujkova*, održani od 25. do 28. listopada, potvrdili su još jednom svoj epitet najveće i najznačajnije književno-jezične manifestacije Hrvata u Srbiji.

Nagrada za životno djelo prof. Vulić

Središnji događaj bila je Multimedijalna večer na kojoj se, među ostalim, dodjeljuju književne nagrade Hrvata u Srbiji. Organizacijski odbor *Dana hrvatske knjige i riječi – dana Balinta Vujkova* dodijelio je nagradu *Balint Vujkov Dida* za životno djelo na području književnosti i jezika prof. dr. sc. **Sanji Vulić** iz Zagreba.

Nevena Baštovanović, Sanja Vulić i Marijeta Rajković Iveta

Prof. Vulić od 2003. sudjeluje na znanstvenom skupu u sklopu *Dana Balinta Vujkova*. Na različite načine pomagala je istraživanje, očuvanje, promociju i zaštitu jezika i govora Hrvata u Vojvodini. Među ostalim, autorica je knjige *Vitezovi hrvatskoga jezika u Bačkoj*, a dala je svoj doprinos i ediciji *Izabranih djela Balinta Vujkova* kao recenzentica i osoba od ključne važnosti za tumačenje manje poznatih riječi i izraza sa širokog panonskog prostora.

»Ponosna sam i zahvalna na nagradi koja nosi ime **Balinta Vujkova**, jer je on bio čovjek koji je obilazio Hrvate u gotovo svim državama gdje oni žive kao manjine i bilježio narodnu prozu. Isto to sam kasnije zapravo radila i ja. Hrvatskim manjinskim zajednicama bavim se od 1989.

godine. Od srca sam zahvalana što je ovim priznanjem prepoznat moj rad«, rekla je prof. Vulić.

Nagrada *Emerik Pavić* za najbolju knjigu tiskanu u 2022. godini, koju dodjeljuje Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, pripala je znanstvenoj monografiji *Hrvati u Banatu: doseljavanje, tradicijska baština, identitet* glavne urednice dr. sc. **Marijete Rajković Ivete**. Monografija je sunakladnički projekt Filozofskog fakulteta u Zagrebu – Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju, FF-pressa i ZKVH-a, a nastala je kao rezultat etnoloških istraživanja među banatskim Hrvatima, koje su provodili studenti etnologije i kulturne antropologije Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Riječ je o radovima koji objedinjeni prezentiraju sliku o podrijetlu, doseljavanju, povijesti i kulturi pripadnika zajednice Hrvata u Banatu.

Dr. sc. Rajković Iveta zahvalila je svima koji su sudjelovali u izradi ove knjige, od kazivača i domaćina na terenu, studenata, znanstvenika, sunakladnika.

»Ovo je plod dugogodišnje izvrsne suradnje sa ZKVH-om, bez zajedničkoga rada ni jedne od ovih knjiga ne bi bilo. Iako smo istraživali Hrvate u Vojvodini, ove knjige nadilaze tu zajednicu i govore o suživotu i prožimanju kultura Hrvata, Srba, Mađara, Nijemaca, Rumunja, Slovaka...«, rekla je Rajković Iveta.

U ime nakladnika, FF-pressa, zahvalio se i voditelj te izdavačke službe **Boris Bui**, ističući kako Filozofski fakultet teži biti svjetionikom znanosti, kulture i identiteta Hrvata općenito.

ZKVH-ova nagrada *Antun Gustav Matoš* za najbolje pjesničko djelo u razdoblju 2020. – 2022. godine dodijeljena je knjizi *Vinjete Bola*, književnom prvijencu **Nevene Mlinko**. Izdavač knjige je Matica hrvatska Subotica.

»Nagrada me raduje jer je konkurencija bila snažna, bili su zastupljeni i mlađi i stariji autori s različitim temama i poetikama. Također, i zbog toga jer je ovo godina Matoševe obljetnice, 150 godina od njegova rođenja. Drago mi je i da je na ovaj način priznato stvaralaštvo novih pjesničkih glasova. Poručila bih ljudima da čitaju poeziju, svjetske i suvremene hrvatske autore, klasike, knjige iz produkcije ovdašnjih Hrvata, jezik je najbogatiji upravo u poeziji«, izjavila je Mlinko.

Bogatstvo jezika i pisane riječi

Predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić** istaknula je na Multimedijalnoj večeri kako su Hrvati u

Srbiji naslijedili bogatstvo jezika i pisane riječi zahvaljujući velikim ljudima kakav je bio Balint Vujkov.

»Hrvati u Srbiji znaju tko su i rade na promociji svoje kulture koju dijele s drugima. Stoga, hvala Hrvatskoj čitaonici i ZKVH-u, posebno Katarini i Bernadici, koji dva desetljeća okupljaju one koji se u znanstvenom području bave nama – jer, mi jesmo stvorili i danas stvaramo zavidne i umjetnički relevantne književne opuse. Mi smo strpljivi i nikada ne odustajemo od ponosnog predstavljanja hrvatske kulture, hrvatskog jezika i hrvatske riječi i *riči* i vjerujemo da će doći dan kada ćemo biti prepoznati i u znanstvenim krugovima u Srbiji«, poručila je Vojnić.

Voditeljica Službe za pravni položaj, kulturu i obrazovanje hrvatske manjine **Mirjana Vatavuk** navela je kako je njegovanje jezika iznimno važno, jer je on »najvažniji čuvar tradicije i opstojnosti jednog naroda«.

»Upravo i ovogodišnji *Dani hrvatske knjige i riječi* kroz svoj bogat program svjedoče o susretu s hrvatskom riječi, riječi koja pruža toplinu i sigurnost, ali i riječi kojima odzvanjaju ponos i čast naših predaka te naša zahvalnost njima«, rekla je Vatavuk.

Zrelost kulturnih praksi

Ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog **Tomislav Žigmanov** ukazao je kako ova manifestacija svjedoči zrelost bogatih kulturnih praksi ovdašnjih Hrvata.

»U vremenu društvenih mreža, estradizacije prostora kulture, sadržaja manifestativnog karaktera, ono što vjerojatno najtrajnije ostaje jesu pisana djela. Stoga trebamo biti ponosni što imamo ovakvu manifestaciju, kao i na broj i kvalitetu djela jer imamo najveću godišnju produkciju od svih hrvatskih zajednica izvan Hrvatske. No, ponos ne bi trebao biti dovoljan, već otvorenost prema drugima, spremnost na suradnju i interakcija trebaju biti poticaj, a kvaliteta onoga što činimo treba biti cilj kojemu težimo«, kazao je Žigmanov.

Ovogodišnji *Dani* bili su u znaku ikavice, te je i publika na Multimedijalnoj večeri imala prilike čuti različite izričaje ikavskog govora (bunjevački, šokački i hercegovački), kroz pjesmu, govor i glazbu. Nastupili su Dječji orkestar i zbor *Raspijevane zvjezdice* HGU-a *Festival bunjevački pisama* iz Subotice s vokalnom solisticom **Anastazijom Kovač**, recitator **Marijan Rukavina**, pjesnikinja **Anita Đipanov**

Marijanović iz Monoštora, književna autorica **Ruža Silađev** iz Sonte, Ženska pjevačka skupina *Prelje* iz HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice te književnica i kolumnistica **Ivana Čurić** iz Tomislavgrada.

Godišnja produkcija

Knjišku produkciju Hrvata u Srbiji »Od Dana do Dana« (od listopada 2022. do listopada 2023. godine) predstavila je glavna i odgovorna urednika tjednika *Hrvatska riječ* **Zlata Vasiljević**. U navedenom razdoblju objavljeno je 33 knjige, što je po brojnosti slično prethodnim godinama.

Među novim naslovima najviše je poezije – čak je 13 knjiga pjesama: devet je autorskih i tri zbirke. Objavljeno je sedam naslova kratkih priča, a romana nije bilo. U području publicistike tri su naslova, bilježimo naslove u području znanosti iz povijesti, demografije, etnologije i leksikografije, a četiri su objavljene knjige iz područja umjetnosti. Kao i prijašnjih godina pjesnička produkcija, ove godine s čak 13 naslova, ostala je najizraženija. Književnost za djecu ove godine nije bila zastupljena.

»Moglo bi se reći kako se dio objavljenih naslova odnosi na već poznate projekte unutar hrvatske zajednice u Srbiji kao što su *Izabrana djela Balinta Vujkova*, *Lira naiva*, *Preprekovo proljeće*, *Preprekova jesen*, *Leksikon podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*. Knjiška produkcija je bogata i raznovrsna. Naravno, nije svaki naslov u kvalitativnom smislu vrhunski, no smijemo reći kako se među objavljenim naslovima mogu izdvojiti značajna djela kako u području književnosti tako i znanosti«, ocijenila je Vasiljević.

Književni salon u Somboru

Dani hrvatske knjige i riječi – *Dani Balinta Vujkova* počeli su u srijedu *Književnim salonom* koji je priređen u Gradskoj biblioteci **Karlo Bijelicki** u Somboru. Predstavljen je zbornik radova s prošlogodišnjeg stručno-znanstvenog skupa posvećenog temi »storytellinga« kao i knjiška produkcija Hrvata u Srbiji »Od Dana do Dana«.

Na početku se obratila ravnateljica knjižnice **Nataša Turkić**. Zbornik je predstavila urednica **Katarina Čeliković**. **Anđelija Pruginić** iz somborske knjižnice govorila je o projektu u koji su bili uključeni somborski učenici, a cilj je bio da na zanimljiv način upoznaju povijest Sombora. Pla-

nirano je bilo tiskanje slikovnice, ali umjesto toga tiskana je monografija o Somboru.

Čeliković je predstavila i sedmu knjigu iz edicije *Izabrana djela Balinta Vujkova*. Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata knjižnici u Somboru darivao je knjige, koje će činiti dio fonda ove knjižnice i bit će, nakon obrade, dostupni korisnicima knjižnice.

I ove godine, četvrtak je bio rezerviran za program *Narodna književnost u školi* koji je priređen u HKC-u *Bunjevačko kolo* u Subotici (opširnije na stranicama 40. i 41.). Navečer u subotičkoj Gimnaziji *Svetozar Marković* priređen je program za srednjoškolce. Program je nosio naziv »Hercegovačka i bačka ikavica u Matoševom šesiru«, a ugostio je goste iz Tomislavgrada (BiH).

»**O**vogodišnja manifestacija bila je u znaku ikavice, kao dijalektalnog oblika hrvatskoga jezika, potom u prvih sedam knjiga narodne proze *Izabranih djela Balinta Vujkova* kao jedinstvenog nakladničkog projekta, znanstvenoga skupa s temama posvećenima **Matošu**, hrvatskom kazalištu i autorima u Subotici, velikanima čije se obljetnice obilježavaju ove godine i jezikoslovnim temama. Više smo nego zadovoljni susretima s više od tri stotine učenika osnovnih i srednjih škola, s nastavnicima, sudionicima znanstveno-stručnog skupa te svečanom multimedijalnom večeri na kojoj smo predstavili našu bogatu jezičnu baštinu kroz suvremeni izričaj«, kaže predsjednica Organizacijskog odbora manifestacije **Katarina Čeliković**.

Prof. **Krešimir Tabak** s Filozofskog fakulteta u Mostaru održao je predavanje o istaknutom hrvatskom književniku **Antunu Gustavu Matošu**, u povodu 150. obljetnice rođenja toga velikana. Književnica i kolumnistica Ivana Čurić predstavila je dio svojih priča na hercegovačkoj (duvanjskoj) ikavici.

Osim gimnazijalaca, sudjelovali su i učenici iz Politehničke i Medicinske škole. Školskim knjižnicama su ovom prigodom darovani primjerci novih knjiga tiskanih povodom Matoševe obljetnice i ovogodišnjih *Dana Balinta Vujkova*. Među ostalim, ovom programu nazočila je i ministrica znanosti, prosvjete, kulture i sporta iz Hercegbosanske županije **Gordana Nakić**.

Znanstveno-stručni skup

Dani su poznati i po međunarodnom znanstveno-stručnom skupu koji je u dva dana u Gradskoj knjižnici Subotica okupio više od dvadeset izlagača iz Srbije, Hrvatske, Mađarske, BiH i Austrije. Dio izlaganja bio je posvećen životu i djelu Antuna Gustava Matoša, u povodu već spomenute 150. obljetnice od njegova rođenja. Od velikana tematizirani su i pojedini aspekti vezani za biskupa **Lajču Budanovića** (povodom 150. obljetnice smrti) ili dramskoga pisca **Matije Poljakovića** (povodom 50. obljetnice smrti). Bilo je riječi i o kazalištu, književnosti i jeziku (govorima), kulturnoj

povijesti, zaštiti nematerijalnih kulturnih dobara, knjižničarstvu...

Sudionici skupa pohvalili su aktivnosti ovdašnjih Hrvata i njihovih institucija na očuvanju svoje kulturne baštine i jezika, kao i aktivnosti u suvremenim kulturnim praksama. U tom kontekstu iskazana je potpora inicijativi za reosnatak Drame na hrvatskom jeziku u subotičkom Narodnom kazalištu. Jedan od zaključaka skupa je da se *Dani A. G. Matoša* iduće godine obogate izvedbom skladbi inspiriranih djelom književnika.

Jedna od sudionica skupa, teatrologinja i kazališna kritičarka prof. dr. sc. **Sanja Nikčević** kaže kako je kazalište iznimno važno u životu svake zajednice, pa tako i nacionalnih manjina.

»Kazalište je iznimno važno, ono utječe na sve razine naše osobnosti. Ono utječe na razum, emocije, dušu, na naše tijelo, jer se ježimo, utječe i na našu podsvijest. Kazalište je moćno i svaka promjena u europskom društvu, od antike do danas, išla je kroz umjetnost, pa tako i kazalište«, kaže Nikčević.

Prof. Krešimir Tabak iz Mostara ocijenio je *Dane hrvatske knjige i riječi* kao iznimno važnu manifestaciju.

»Vidim da institucije ovdašnjih Hrvata iznimno vode računa o očuvanju hrvatskog identiteta i kulture. *Dani hrvatske knjige i riječi* su reprezentativan primjer kako to treba raditi, tu imamo profesionalni pristup u koji su uključeni i emocija i strast. Za očuvanje ukupnog hrvatskog identiteta jako je važno zajedništvo, da se međusobno upoznajemo, potpomognemo i razmjenjujemo iskustva kao i da imamo potporu Vlade Hrvatske«, kaže Tabak.

Dr. sc. **Ladislav Heka** s Pravnog fakulteta u Segedinu kaže kako se povijest zaboravi ukoliko se o njoj ne govori i ne piše. I ovaj stručni skup, kako dodaje, čini da važne osobe i događaje ne zaboravimo.

»Ovakve manifestacije i skupovi su važni, jer identitet nije lako održati. Primjerice, u Segedinu je nekada postojala zajednica Hrvata, Dalmatina, ali su se oni zbog katoličke vjere, koja je ista i kod Mađara, vremenom pomađarili«, navodi Heka.

Čest gost *Dana Balinta Vujkova* **Robert Hajszan** iz *Panonskog instituta* u Pinkovcu (Gradišće, Austrija) ističe važnost povezanosti hrvatskih manjina u panonskom prostoru.

»Balint Vujkov je istraživao i zapisivao i kod nas u Gradišću. Mi smo u Gradišću već petsto godina i situacija kod nas glede hrvatskog jezika nije dobra, ali to nije ni čudo. Primjerice, u Americi su se Hrvati već u trećoj generaciji jezično asimilirali«, kaže Hajszan.

Organizatori *Dana hrvatske knjige i riječi* su Hrvatska čitaonica Subotica, ZKVH, Gradska knjižnica Subotica i HNV.

Manifestaciju su podržali: Ministarstvo kulture i informiranja Republike Srbije, Grad Subotica, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, HNV, Osječko-baranjska županija, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice i Pokrajinsko tajništvo za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama.

D. B. P.

Kratka proza za jesenske dane

HKPD *Stanislav Prepek* iz Novog Sada priredilo je 28. listopada u Kulturnom centru Novog Sada, kao i svake godine, manifestaciju *Prepekova jesen*, na kojoj je predstavilo najnoviju, istoimenu, zbirku

kratkih priča. Istovremeno je obilježilo i 18. obljetnicu svojega rada.

Nakon pozdravne riječi predsjednika udruge **Krešimira Tkalc**a, recenzent **Franjo Nagulov** ukratko je predstavio značajke ovogodišnje zbirke, te natječaja za najbolju priču koji joj je prethodio. Na njemu je, kako je istaknula urednica zbirke **Dragana V. Todoreskov**, sudjelovalo 23 autorice i autora koji su podrijetlom iz Srbije, Hrvatske, Nizozemske i Italije. Svi oni pišu na hrvatskom jeziku, a u zbirci su prisutne priče različite tematsko-motivske i žanrovske orijentacije, od proznih radova bliskih putopisu, meditativne proze, lirskih crtica, preko zavičajnih priča ispričovanih s mnogo lokalizama.

Članovi stručnog povjerenstva koji su ocjenjivali pristigle rukopise bili su: **Maja Gračan Livada**, pjesnikinja iz Rume i članica Književnog kluba ove udruge, **Franjo Nagulov**, pisac i književni kritičar iz Vinkovaca i urednica *Prepekovih* zbornika dr. Todoreskov. Treću je nagradu zaslužila priča *Facebook muke jedne bake* **Jagode Prebeg**, drugu je dobila **Ruža Siladev** za priču *Uvrijedih zbog mora* dok je prva nagrada dodijeljena priči **Marijane Balog Parazajde** *Gore je uvijek sunčano*, koju je pročitala **Ana Marija Kaluđerović**, voditeljica *Prepekova*

književnoga kluba. U obrazloženju prve nagrade povjerenstvo je navelo: »Ono što spaja sve tri priče jest obiteljska tema u kojoj se iznimno snašla M. Balog Parazajda, koja opisuje incestuozni odnos u obitelji. Djevojčica kojoj nitko ne vjeruje, prinuđena je napustiti roditeljski dom i nositi se kako zna i umije s ogromnim stresom. Atmosfera koja odlikuje priču sukladna je temi, a misli glavne junakinje turobne su i teške. Balog Parazajda slika jedan patrijarhalni sustav u ruralnoj sredini, od kojega se nastoji osloboditi, a koji ostavlja teške posljedice po mentalno zdravlje glavne junakinje«.

Manifestaciji su, u ime Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, nazočili voditeljica Službe za pravni položaj, kulturu i obrazovanje hrvatske manjine **Mirjana Vatauvuk** i viši stručni savjetnik u istoj Službi **Oliver Duspura**, koji su prisutne pozdravili.

Glazbena podloga ovogodišnjoj jesenskoj manifestaciji bile su pjesme koje je izvela Ženska pjevačka skupina ove udruge, te, na kraju programa, izvođenja flautistice **Marije Đorđević** i pijanista **Filipa Milosavljevića**.

Manifestaciju su podržali Gradska uprava za kulturu Grada Novog Sada, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice, te Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

M. T.

DSHV darovao sredstva za vitraj u Maloj Bosni

Prije početka radne Skupštine Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini u Maloj Bosni 28. listopada služena je misa za pokojne članove stranke i u zahvalnost za milost koju daje hrvatskoj zajednici.

Pod misom je blagoslovljen vitraj s likom blaženog **Miroslava Bulešića**, postavljenog u ovoj crkvi, a za čiju izradu je sredstva darovao DSHV.

»Malu Bosnu je DSHV prepoznao kao mjesto vrijedno suradnje i ulaganja. Osigurali su nam trajni spomenik, zalog koji će ostati ovdje i kada mi odemo, za buduće generacije«, rekao je mještni župnik vlč. **Dragan Muharem**.

Dodao je on kako je bl. Bulešić najmlađi hrvatski blaženik te je kao bl. **Alojzije Stepinac** žrtva totalitarnog režima koji je ubijen s 27 godina.

Vlč. Muharem podsjetio je kako je Bulešić jedan od 17 blaženika koje je Katolička crkva proglasila među Hrvatima. Istaknuo je da se u našim krajevima rodio i djelovao jedan od 33 kandidata za blaženika, sluga Božji otac **Gerard Tomo Stantić**, a spomenuo je i tri hrvatska proglašena sveca – sv. **Nikolu Tavelića**, sv. **Marka Križevčanina** i sv. **Leopolda Bogdana Mandića**.

Euharistijsko slavlje predvodio je vlč. Muharem uz koncelebraciju vlč. **Danijela Katačića**, također iz Subotičke biskupije, generalnog vikara Srijemske biskupije mons.

Josipa Ivešića, vlč. **Mihaela Sokola** iz Beogradske nadbiskupije i gvardijana Franjevačkog samostana u Subotici fra **Ivana Miklenića**.

Na misi je uz brojne članove i simpatizere stranke te čelnike hrvatskih institucija u Srbiji sudjelovao i hrvatski ministar vanjskih i europskih poslova **Gordan Grlić Radman** sa suradnicima.

J. D. B.

Taize novogodišnji susret u Ljubljani

Ovogodišnji 46. europski susret mladih u organizaciji Taizea bit će održan od četvrtka, 28. prosinca 2023., do ponedjeljka, 1. siječnja 2024., u Ljubljani.

Organizirani su autobusi i iz Srbije s mogućnošću polaska iz Novog Sada i Subotice.

Polazak je u srijedu, 27. prosinca, u večernjim satima, a povratak 2. siječnja ujutru.

Cijena je 150 eura, u što su uračunati putni troškovi, kotizacija i osiguranje. Kotizacija uključuje smještaj (kod obitelji ili zajednički smještaj), hranu i gradski prijevoz za vrijeme trajanja susreta.

Starosna granica je od 18 do 35 godina.

Rok za prijavu je 20. studenoga.

Za dodatne informacije pozvati 064-218-49-01.

Prijave se vrše skeniranjem QR koda.

Na kraju svake godine tisuće mladih iz različitih država okupljaju se pet dana u jednom velikom europskom gradu kako bi molili i živjeli skupa s lokalnim stanovništvom i crkvenim zajednicama.

Európai találkozó Ljubljánban	JELENTKEZÉS	Evropski susret u Ljubljani
Dátum: 2023.12.27.-2024.01.02.		Datum: 27.12.2023.-02.01.2024.
Szervezett autóbussz: Szabadka-Újvidék-Ljubljana		Organizirani autobus: Subotica-Noví Sad-Ljubljana
Ár: 150 € (útiköltség, részvételi díj, biztosítás)		Cijena: 150 € (putni troškovi, doprinos, osiguranje)
Korlátozás: 18-35 év	PRIJAVA	Dobna granica: 18-35 god.
Jelentkezési határidő: 2023.11.20. Információ: +381642184901		Rok za prijavu: 20.11.2023. Informacije: +381642184901

Biskupsko ređenje mons. Fazekasa 11. studenoga

Biskupsko ređenje imenovanog subotičkog biskupa mons. **Ferenza Fazekasa** bit će održano u subotu, 11. studenoga, u 11 sati u katedrali sv. Terezije Avilske u Subotici.

Glavni zareditelj bit će predsjednik Hrvatske biskupske konferencije, zagrebački nadbiskup **Dražen Kutleša**. Suzareditelji će biti kaločko-kečkemet-ski nadbiskup **Balász Bábel** i sisački biskup **Vlado Košić**.

Dan uoči ređenja, u petak 10. studenoga, s početkom u 18 sati bit će slavljen svečana Večernja u subotičkoj katedrali.

Biskupsko ređenje izravno će prenositi RTV *Pannon* s tumačenjima na mađarskom jeziku. Prijenos će preuzeti Radio-televizija Vojvodine na prvom programu na kojem će Subotička biskupija osigurati komentatora na hrvatskom jeziku, i na drugom programu, gdje će tumačenje biti na mađarskom jeziku. Biskupsko ređenje će se moći pratiti i preko mađarske EWTN Katolikus Televízió i hrvatske televizije *Laudato*, piše IKA.hr

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Poštivanje zakona i propisa

Liturgija nam kroz Božju riječ i ove nedjelje progovara o kršćanskom svjedočanstvu koje dolazi iz vjerske autentičnosti po kojoj se vjernik raspoznaje u svijetu. Može se reći da kršćanin ne treba ništa posebno činiti kako bi svjedočio svoju pripadnost Kristu već samo svoju vjeru istinski živjeti, u svim područjima života slijediti Kristov nauk i uvijek i u svemu stajati uz svoga Boga. Zato kada razmišljamo o svom kršćanskom svjedočenju u svijetu, zapravo se treba zapitati živim li svoju vjeru istinski i iskreno, u svako doba, u svim situacijama; je li mi Krist na prvom mjestu ili ga odbacim kad procijenim da mi nije potreban. Krist je izvor kršćaninove snage, mira i postojanosti. Zato se kršćanin od Krista ne smije udaljiti.

Potrebna su djela

Isus je često za vrijeme svoga javnog djelovanja kritizirao pismoznance i farizeje, zato je i navukao njihov gnjev na sebe, pa su smišljali kako ga se riješiti. Oni su za sebe smatrali da su besprijeekorni poznavatelji i vršitelji Božjega zakona. Osjećali su se vrjednijima i boljima od ostatka naroda, te su zbog toga držali da zaslužuju društveni ugled i čast. Ipak, Isus pronalazi u njihovom poznavanju i obdržavanju Zakona veliku manu koja zaslužuje javnu kritiku. Zato upozorava mnoštvo u odnosu na pismoznance i farizeje: »Činite dakle i obdržavajte sve što vam kažu, ali se nemojte ravnati po njihovim djelima jer govore, a ne čine« (Mt 23, 3). Djela su ono što je Gospodinu važno i ono što nas razlikuje kao vjernike u svijetu. Svatko može naučiti neki nauk i o njemu govoriti, ali samo onaj koji je u srcu Kristov, živjet će po onome što je Krist poučavao. Farizeji i pismoznanci u ono vrijeme bili su rijetki ljudi koji

su znali čitati, što ih je izdvojilo kao poznavatelje Pisma, a ostatak naroda bio je nepismen. Stoga mnoge zapovijedi i propise nije ni znao, jer nije mogao sve zapamtiti, ali nije mogao sve ni razumjeti, a nije znao pročitati. Stoga se mučio u svome čuvanju Zapovijedi. Farizeji su sve znali napamet, ali se u životu nisu mnogo trudili da, osim tehničkog izvršavanja, uistinu žive uz Boga, što im Isus zamjera i kritizira ih. Formalno izvršavanje zapovijedi i propisa ne čini nas vjernicima, kršćanima, nego običnim legalistima. Srce nam treba biti uz Boga, tada ćemo iz ljubavi prema njemu osjećati da je ispravno živjeti onako kako nas on uči. Tek tada ćemo biti autentični svjedoci vjere.

Oholost

Problem farizejstva bila je i oholost. Smatrali su se bolji od drugih i to su otvoreno pokazivali. Tražili su počasti, uvažavanja, a podcjenjivali su običnog čovjeka. Isus osuđuje oholost: »Tko se god uzvisuje, bit će ponižen, a tko se ponizuje, bit će uzvišen« (Mt 23,12). Ona je jedan od sedam glavnih grijeha i često je izvor drugim grijesima. Ohol čovjek ne ljubi dovoljno Boga i bližnjega, a tako ne može biti iskreni Kristov učenik.

I sami unutar svojih zajednica nastupamo kao farizeji, ponekad čak i nesvjesno. Odbacujemo novopridošle, ne prihvaćamo obraćenike, želimo se istaknuti kao glavni, ponašamo se kao da smo bolji jer smo tu svake nedjelje. A gdje je u takvom ponašanju ljubav? Zbog čega se smatramo boljima? Postajemo farizeji koji ispunjavaju formu, ali srcem smo daleko od Boga i od bližnjega. Važno je živjeti prema Božjim zapovijedima, važno je poštivati propise, ali u pozadini svega mora biti ljubav. Tek tada smo istinski kršćani, koji ne zaboravljaju svoga Spasitelja.

Jedino naselje u Srbiji s hrvatskim predznakom

»Kroz Hrvatski Majur samo vitar duva«

Iršević kaže kako mu je i dalje teško pomiriti se s tim da mu vlak više ne prolazi pored salaša. »Popnem se ode kod nas na stanici, sađem kod bolnice, onda uđem u tramvaj i u centru Subotice sam. A sad – moram motorom do Male Bosne pa autobusom... daleko je«, kaže Iršević

»Bać Vranje, bać Bela, bać Joso, bać Đuka, snaš Tereska – svi su umrli, a živili su ode priko puta mene«, pokazuje nam jedan od posljednjih stanovnika Hrvatskoga Majura **Josip Iršević** zapuštane salaše koji ga okružuju.

Hrvatski Majur jedino je naselje u Srbiji s hrvatskim predznakom, a postao je sinonim za salašarska naselja koja nestaju. Od nekadašnjih 150 salaša, danas je stalno naseljeno još sedam s ukupno 15-ak stanovnika. Obitelji koje su ostale na Hrvatskom Majuru su **Gabrić, Lulić, Vidaković, Skenderović, Gukanović**, Iršević i nedavno doseljeni **Vucelić**.

»Fali ljudi«

Hrvatski Majur smješten je oko 10 km jugozapadno od Subotice, između Somborske i Beogradske ceste, i Bečar i Žitničkog atara. Naselje se formiralo uz nekadašnju Pačirsku prugu (Subotica – Crvenka), a njegovo gašenje započelo je 1973. ukidanjem iste. Najviše je ljudi migriralo u susjedno selo Malu Bosnu i Suboticu.

Među malobrojnim koji su ostali je Josip Iršević. Živi on na Hrvatskom Majuru od rođenja – '47. godine. Ugoštio nas je u svojem salašu iz '56., tik uz nekadašnju prugu i Gabrićev križ.

Kaže, nekada je ondje bio centar naselja. Sve mu je bilo blizu; željeznička postaja, *dućan, mijana, škula*, a sada do prve trgovine u Maloj Bosni mora gotovo pola sata po ljetnom putu voziti motocikl.

I nije mu to problem. Problem mu je samoća.

»Fali ljudi. Kadgod nije bilo telefona i svi smo bili napojblu, blizo, dovikivali se i dogovarali di ćemo uveče. Išlo se po salašima na kartanje, druženje... Sad nema nikog, jel su pomrli jel se odselili«, kaže Iršević koji živi sa suprugom **Anom Kujundžić**.

Zaključuju oni kako je najteže na salašu živjeti zimi kada se samoća posebno osjeti.

Iršević cijeli život živi od zemljoradnje. Sam obrađuje zemlju koja mu je oko salaša, a ima i svinja, ovaca i *pileža*. Salaš čuvaju tri *pulina*. Ističe kako je nekada Mala Bosna bila kao što joj i ime kaže – mala, a sad je velika, jer se Hrvatski Majur preselio tamo.

Iršević kaže kako mu je i dalje teško pomiriti se s tim da mu vlak više ne prolazi pored salaša. »Popnem se ode kod nas na stanici, sađem kod bolnice, onda uđem u tramvaj i u centru Subotice sam. A sad – moram motorom do Male Bosne pa autobusom... daleko je«, kaže Iršević.

Gabrićev križ – najstarije obilježje naselja

Hrvatski Majur oživi jednom godišnje, kada se u rujnu svi nekadašnji njegovi stanovnici okupe na proštenju oko najstarijeg obilježja naselja, križa iz 1894. kojega je podigao **Ivan Gabrić**, a potomci ga obnavljaju.

Do prije dvije godine na proštenje su dolazili i **Đula** (93) i **Ivan Gabrić** (94), najstariji živeći stanovnici Hrvatskoga Majura koji su sa salaša u grad preselili '91. Đula kaže da joj je teško i nezamislivo gledati kako na Hrvatskom Ma-

juru više nema nikoga. Srušen je i njihov salaš, ostala je samo manja šupa, a zemlju oko salaša obrađuju unuci.

Prema riječima Đule, u drugoj polovici XX. stoljeća na Hrvatskom Majuru je bilo 50-ak salaša organiziranih u nekoliko šorova. Oni su živjeli u Gabrić šoru.

Đula i Ivan cijeli život su zajedno radili na zemlji.

»Moji su poslovi bili oko salaša. Tribalo je dicu sredit, kruv ispeć, košulje oprat, zakuvat za čorbu... Imala sam pileža, veliku bašču di sam sadila peršin, šargaripu, mak, grašak, maun, dinje, lubenice...«, kaže nam Đula što potvrđuje i kćerka.

»Sve je majka radila i sve smo mi kao cure radile. Kao mala sam čuvala guske na strnjiki, čistili smo svinjake, i pod kravama i bikovima. Ručno se muzilo, ručno su se brali kukuruzi koje smo ubacivali u čardak, skupljali smo *čukanjice*, kukuruz dva puta kopali...«, priča **Katarina Dulić**.

Dobro se sjeća Katarina i vlaka koji je prolazio kroz Hrvatski Majur, jer je njime svakodnevno putovala u školu.

»Prva četiri razreda sam završila na Hrvatskom Majuru, a od petog sam vlakom išla u Osnovnu školu **Ivan Milutinović**. Salaš nam je bio četvrti u nizu od Pačirske pruge. Taj vlak nam je značio sve i kad su ga ukinuli počelo je iseljavanje iz naselja, najviše u Malu Bosnu.«

Tri godine nakon ukidanja vlaka Ivan je kupio prvi auto, 1976. Kako nam priča, svakog petka je išao na hetiju u Suboti-

cu, najčešće biciklom, potom motorom pa autom, a naravno koristio je i vlak.

Vraćanje salašu

Lijepa sjećanja na Hrvatski Majur ima i **Grgo Piuković**. Živio je on ondje od '48. do '75. kada se sa suprugom i djecom preselio u Suboticu zbog posla.

»Tamo sam išo u škulu, momčio se otaleg, svatove pravio tamo, sa ženom započeo život u Franciškovom šoru di nam se rodilo troje dice«, nabraja Piuković.

Iako ga je napustio prije 50 godina, Piuković nije prestao odlaziti na svoj salaš. Kaže kako su dok je bio mlađi ti odlasci bili svakodnevni jer su ondje obrađivali zemlju, a da su sada zbog starosti rjeđi. Posljednji put je bio na salašu prije tri tjedna sa sinom **Marinkom** kada su sijali žito za *Dužijancu*.

»Na Hrvatskom Majuru godinama ručno sijemo staru sortu žita *bankut* za potrebe *Dužijance*. S početka sam to sam radio, a sada je posao preuzeo sin, ali uvijek rado odem s njim na salaš.«

Priča nam Piuković kako je »bio život tamo«.

»Lipo je tamo nama bilo, ali i teško. Za bolje nismo znali. Do škole sam imo 2 kilometera, a do crkve još i više i sve smo išli pišće. Ko deranac od 15-ak godina nosio sam na pecu u varoš mliko u kani od 6,5 litara. Pišće došlo na pecu, prodo i vratio se natrag. Tako svako jutro. Kad smo kupili biciglu, onda je već bio drugi divan. I momčio sam se tako. Pridveče se krećalo sa salaša i tiraj priko vamo na Somborski put, na Mali Bajmak. Tu su mi živili dida i majka, al nismo mi spavali kod nji. Kad se igranka završi, onda tiraj natrag, pišće opet. To vam je bila uživancija«, prisjeća se Piuković.

Iako nekada pun života, danas Hrvatski Majur postoji gotovo samo u sjećanjima. Kako kažu stihovi pjesme subotičkog ansambla *Hajo*: »Kroz Hrvatski Majur samo vitar duva, stari križ još stoji uspomene čuva«.

J. D. B.

Hrvatski Majur ime je dobio nakon Prvog svjetskog rata po željezničkoj postaji u čijoj je neposrednoj okolici bilo nastanjeno više obitelji s prezimenom Horvacki, navodi se u *Leksikonu podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*.

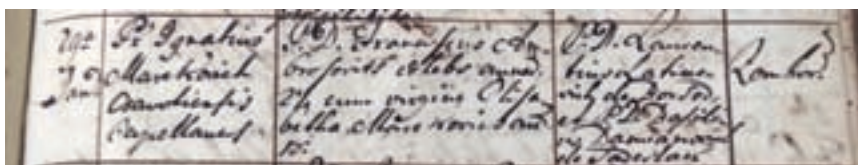
O prezimenima bačkih Hrvata (LXIII.)

Ambrozović

Ambrozovići se u Somboru javljaju koncem 18. stoljeća. Potječu iz Slavonije, gdje su 1760. uzdignuti u hrvatsko plemstvo. Najpoznatiji su **Ivan Ambrozović** i njegovo potomstvo. Ivan je rođen u Somboru 9. VII. 1789. kao sin **Franje Ambrozovića** i **Elizabete Mareković**. Ivanovi roditelji su se vjenčali u Somboru 29. I. 1787. Vjenčao ih je izvjesni **Ignac Mareković**, kapelan u Čavolju. Kumovi su bili **Lovro Latinović** od Boršoda i **Vasilije Damjanović** od Saderlaka. Znakovito je da njegovo rođenje pada baš u vrijeme kada je u Francuskoj izbila revolucija. Naime, pad Bastilje, koji se uzima kao početak ustanka, odigrao se 14. VII. 1789., ni nepunih tjedan dana po Ivanovom rođenju. Prva polovica 19. st. je uostalom bila sva u znaku revolucionarnih i kontrarevolucionarnih pokreta. Nezadovoljni građanski i seoski slojevi htjeli su srušiti feudalni poredak. S druge strane, monarsi i plemstvo, protiv kojih je bila uperena revolucionarna oštrica, htjeli su, naprotiv, restaurirati feudalni poredak.

Revolucionar

Pod francuskim vojskovođom i carem **Napoleonom Bonapartom** ideje francuske revolucije dospjele su i u najudaljenije kutke Europe. Posljedično, Europa je i nakon Napoleonovih ratova (1804. – 1815.) bila plodno tlo za revoluciju. Međutim, tek 1848. Austriju je obavio val revolucije. U mladosti Ivan Ambrozović je i sam, kao peštanski student, bio pod utjecajem francuskih i njemačkih prosvjetitelja. Međutim, za razliku od jakobinskog revolucionara **Ignaca Martinovića**, Ambrozović nikada nije pokazivao revolucionarne ili antidinastičke tendencije. Njegov revolucionarni duh ogleda se u okretanju k usmenoj

narodnoj književnosti, koja je u cijeloj Europi tada dobila na cijeni. Osobno, on je bio protivnik revolucije zbog njezne razorne crte. Veoma ga je potreslo kada se Sombor 1849. pretvorio u ratnu pozornicu. Svoje antiratne ideje iznio je u svojoj pjesmi *Žalostica* (1850.), kojoj se zagubio trag. Bio je pristaša prosvijećenog apsolutizma. Nosio je odgovorne funkcije. Bio je somborski senator, a svoj grad je zastupao i u Ugarskom saboru u Požunu. Bio predsjednik rimokatoličke crkvene općine u Somboru. Zalagao se za otvaranje narodnih škola na salašima. Tako je 1861. otvorena prva salašarska škola u Nenadiću.

Bela Ambrozović

Obitelj

Ivan Ambrozović je u braku s izvjesnom **Marijom Popović** imao nekoliko djece, od kojih su najpoznatiji sinovi **Bela** (1835. – 1905.) i **Karlo** (1832. – 1889.). Ivanovi sinovi su pokazivali drukčije tendencije. Oni su tražili mjesto u mađarskom društvu. Karlo je kršten kao *Carolus Emericus Ambrosius* 4. XI. 1832., a Bela 21. I. 1835. kao *Adalbertus Paulus Fabianus Emidius*. Za razliku od Ivana, Karlo i Bela nisu pokazivali nikakvu naklonost ka kulturi svojih predaka. Učili su mađarske škole i posljedično prihvatili mađarski identitet. Hrvatski jezik i književnost su bili za njih vjerojatno stvar prošlosti. Bela je postao inženjer, a Karlo pravnik (počasni pravobranitelj Sombora).

I Karlo i Bela imali su za supruge strankinje. Karlo se 23. IX. 1867. oženio **Adelheidom Esztergamy**. Bela se ženio dva puta. Prvi puta s **Gizellom Meszlényi**, koja je bila kći **Rudolfa Meszlényija** i **Zsuzsanne Kossuth**, rođene sestre **Lajosa Kossutha**. U braku s njom imao je sina **Deziderija** (1864. – 1919.), koji se proslavio kao mađarski kazališni i glazbeni kritičar, te književni prevodilac. Druga žena Bele Ambrozovića je bila **Ilona Meszlényi**, također kći Rudolfa Meszlényija i Zsuzsanne Kossuth. U braku s njom dobio je sina **Ljudevita**. Ljudevit je bio veliki župan (főispán) Baje od 1906. do 1910.

Ime Bele Ambrozovića stoji u neraskidivoj vezi s razvojem mađarske željezničke infrastrukture u drugoj polovici 19. stoljeća. Nedugo poslije završenih studija dobio je namještenje u državnoj službi. Radio je u ministarstvu željeznice i bio član stručnih odbora. Zaslužan je za uključivanje Ugarske u međunarodni željeznički promet. Naime, zahvaljujući njemu Ugarska je povezana s riječkom lukom, koja je, kako u austrougarsko vrijeme, tako i poslije bila i ostala svjetska luka.

Papučice

*Papučice moje mile/ uvijek ste mi lipe bile/
Baš sam vas se nanosala/ dok vas nisam poderala/.*

Papučice sa slike pripadale su dvima sestrama, **Pavki** (1922. – 2006.) i **Ani** (1924. – 2004.) **Miloš, Abelovima**. Abelovi su bili oduvijek dobrostojeća obitelj u Sonte. Kuću sa rakidinicom su kupili od Švabe **Palike Rajtera**, koji je bio slikar (fotograf) i majstor za sve. Bavio se tišlerajom, zemljom i peko rakiju za cilo selo. Abelovi su se privatili poslova u nove kuće i velike koristi su imali od svega u čega su uložili truda.

U kuće ji je bilo sa roditeljima sve skupa šest članova. Od dice, dve sestre i dva brata. Otranit ko i ostala dica u pobožne kuće, najmlađe dte **Joza** je izučio za svećenika.

Naravno, roditelji su se trudili da obezbedu dicama sve što triba, a pošto su bili dobrostojeći, kad su se zadivojčili i zamomčili dobili su sve no što je bilo prvo u selu. Pavka i Ana su se zajedno zadivojčile, pa su se skoro jednako i nosile. U to vrime divojčilo se već u trinajst, četrnajst i petnajst godina. Nosile su se u šokačku nošnju, jel su i bile Šokice, a voljile su se lipo sprimit. Na misu se išlo redovno, a najviše nediljom na Veliku Misu. U ta doba no što se nosilo u crkvu, ni se nosilo nigdi više, pa tako i ve papučice sa slike. U Sonte je bilo više majstora šustera koji su pravili žencku i mušku obuću.

Sestre su izabrale svaka drugače papučice, jel su se tako mogle minjat nuz ruvo koje jim pristaje. Inače od nošnje se razminjivalo i pozajmljivalo skoro sve i skoro svakomu. Dešavalo se da dojde nepoznata osoba iz po sela uzajmit suknu, pregač, maranku, sandale, cipele, jel papučice. Sve je moralo bit vratito na vrime i u ispravno-

mu stanju. Ako se to nije ispoštivalo, naj ko je zajmijo nikad više nije dobijo u zajam, a to je išlo i »od usti do usti«.

Vidimo sa slike da su papučice iz Sonte drugače od bunjevački. Imu jako mali »obraz« i priko njega su imale navoranu ukrasnu plantiku. Svitile papučice imadu obraz od biloga, štampanoga cvitom, jačega matrijala i priko obraza sjajnu bilu plantiku. Tavne papučice su od pliša, vezene zlatovezom sa navoranom tavnom plantikom. Cile papučice su izradite od prave kože, a pojedini dilo-vi od mekanoga ira. Petice su niske. Papučice nisu bile pogodne za igranje, pa su one više koristite za it u crkvu. Nosite su nuz pulanku, jel nuz jako posvečano ruvo od kašmarina, delina, finoga, laganoga štofa, nuz pregač plantikama, jel nuz svilene pregače na zmijice, jel svilene molovane pregače. Mlade koje su se sprimale za vinčanje u narodno ruvo, su obavezno nosile papučice i bile pamučne čerape. Taki više nema, al se zoto u *Groždebalu* koji je ove godine (2023.) napunijo 92 godine postojanja, kneginja obavezno obuva u papučice.

Ove papučice sa slike su nosane od jednoga kraja sela do drugoga. Naime, Abelovi, mada su bili bogati, nisu bili oli i razmetljivi. Izlazili su svake sirotice u susret, tj. davali papučice na zajam. One će za koju godinu napunit 90 godina postojanja, ako imamo u vidu da su se ženske osobe divojčile rano ko što je gore navedeno. Vi dana su poslame majstoru papučaru u Sombor za razgled. KPZH *Šokadija* će se u dogledno vrime korzirat u takima istima na binama širom Balkana, a možda što se kaže i širje.

Ruža Siladev

»Narodna književnost u školi« okupila više od 400 djece

Hrvatska čitaonica i **Balint Vujkov Dida** okupili su i ove godine djecu iz vrtića i škola u kojima se radi na hrvatskom jeziku na javni sat hrvatskog jezika. Druženje pod nazivom »Narodna književnost u školi, u spomen na Balinta Vujkova Didu« održano je 26. listopada 2023. godine u svečanoj dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo* u Subotici. Iako velika, dvorana je bila tijesna da primi više od 400 djece iz Subotice, Male Bosne, Tavankuta, Đurđina, Plavne i Vajske. Dobro je da je tako, znači da nas ima.

Kako je to bilo na satu hrvatskoga jezika pogledajte u slici i riječi.

Program za djecu bio je dio 22. *Dana hrvatske knjige i riječi – dana Balinta Vujkova* pa su se djeci obratili i neki važni gosti.

Kao na pravom satu svu djecu prozvala je **Bernadica Ivanković**, predsjednica Hrvatske čitaonice iz Subotice.

A bilo nas je s raznih strana: djeca iz vrtića *Marija Petković – Sunčica* i *Marija Petković – Biser* iz Subotice te vrtića

pri školi u Đurđinu i *Petar Pan* iz Tavankuta. Od školaraca bili su prisutni učenici koji nastavu pohađaju na hrvatskom u osnovnim školama *Matko Vuković* i *Ivan Milutinović* u Subotici, *Matija Gubec* u Tavankutu, *Vladimir Nazor* u Đurđinu i *Ivan Milutinović* u Maloj Bosni, a došli su nam i gosti koji slušaju predmet hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture u osnovnim školama *Sveti Sava* u Plavni i *Aleksa Šantić* u Vajskoj.

Kao i svake godine Hrvatska čitaonica je tiskala novu knjigu, sada već sedmu u ediciji *Izabrana djela Balinta Vujkova* pod interesantnim naslovom *Resto i Tumač*, koja je ovom prigodom predstavljena.

U Suboticu su došle i unuke Balinta Vujkova **Nevena** i **Nela** kao i njegov praunuk **Luka**. Oni su nam i podijelili nove Balintove knjige za školske i vrtičke knjižnice.

Grad Osijek darovao je djeci odličnu predstavu Dječjeg kazališta *Branka Mihaljevića* iz Osijeka *Lav koji nije znao pisati* u kojoj smo svi uživali. Stvarno nije dobro ne znati pisati, to je i lav, kralj životinja, na teži način shvatio.

B. I.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Prodaje se trobrazdni plug (14 cola) obrtač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

Poklanjam autorsko djelo. 40 inovacija, tehnologija, izuma, poslovnih projekata iz raznih oblasti proizvodnje i usluga. Tel.: 064/499-2342 (viber).

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterrenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa naviše. Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsAppa ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020, 52/2021 i 62/2023) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

za izgradnju solarnog parka »SunCarlito Alpha« (k. p. br. 36055/3, 36056/1 i 36057/1 K. O. Donji grad), Grad Subotica (naručilac projekta – »SUNCARLITO ALPHA« DOO) Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o Urbanističkom projektu od 10. do 16. studenoga 2023. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt se može pogledati i na službenoj internet-skoj stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog Urbanističkog projekta je »Apatin« biro za inženjering i projektiranje, Apatin.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 10. do 16. studenoga 2023. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčić.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 6. 11. 2023.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, Služba za zaštitu okoliša i održivi razvoj, temeljem članaka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

**OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTEJUV
ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE
UTJECAJA PROJEKTA NA OKOLIŠ**

Nositelj projekta JKP »Vodovod i kanalizacija«, Trg Lazara Nešića 9/a, Subotica, podnio je dana 23. 10. 2023. godine Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na okoliš projekta: Poboljšanje kvalitete pitke vode u naseljima Kraljev Brig, Hajdukovo i Šupljak u sklopu sustava vodoopskrbe na k. p. br. 4102, 1983/1, 1983/2, 1892/1, 1887, 1960, 1893/2, 1900, 4038, 4037, 1992, 1986, 4063/2, 2045/20, 4063/1, 4076/1, 4070, 3731, 3813, 1927, 1945, 4078/1, 4056/1, 4039/2, 4039/3, 4039/1, 4045, 486, 542, 4053/1, 4053/5, 4053/7, 4101/1, 4053/2, 4053/3 i 1974 K.O. Bački Vinogradi, k.p. 10973/3, 10973/2, 10973/1, 10972/8, 6752/1, 7026, 7069/1, 6764/1, 6765/1, 6765/2, 6764/2, 6901, 6925/3, 6939, 6941, 6949, 6959/19, 6959/18, 7000/1, 10974/1, 7068, 5693, 6049, 5692, 5635, 5627, 5677, 5691, 5693, 5749, 5784/3, 5851/2, 5850/2, 5850/3, 5849/2, 5848/3, 5847/3, 5841/2, 5838/2, 5836/2, 5826, 5813/3, 5808/3, 5806/3, 5805/2, 5803/3, 5802/11, 5802/4, 5801/3, 5799/4, 5798/3, 5796/3, 5794/3, 5790/5, 5789/5, 5789/9, 5786/3, 5784/25, 5784/22, 5784/9, 5784/4, 6062, 5264/3, 4239/1, 6058/1, 6035, 10973/3, 8480/12, 8480/13, 8480/15, 8480/17, 10973/5, 8657/1, 10976, 9259/46, 9259/43, 9259/44, 10975/1, 10975/3, 8892/2, 8796/3, 8796/4, 9142 i 9128/4 K. O. Palić.

Zahtjev je evidentiran u pisarnici Gradske uprave Subotica pod brojem IV-08/I-501-211/2023.

Uvid u podatke i dokumentaciju iz predmetnog zahtjeva može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na okoliš osobno, poštom ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, temeljem članaka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

**OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU
DA NIJE POTREBNA IZRADA STUDIJE
O PROCJENI UTJECAJA NA OKOLIŠ**

Dana 30. 10. 2023. donijeto je rješenje pod brojem IV-08/I-501-194/2023 kojim se utvrđuje da nije potrebna izrada studije o proceni utjecaja na okoliš projekta: »Rekonstrukcija i dogradnja staje za stoku u okviru postojeće farme za krave muzare« na k. p. br. 6449 KO Čantavir, čiji je nositelj Srđan Mamužić, Henrika Sjenkijevića br. 6, Subotica, ovlašten od strane investitora Ede Kovač Marta, Salaš br. 370, Bačko Dušanovo.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja. Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internetskoj adresi:

http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Resenja/501-194-2023.pdf,

**GRADSKA UPRAVA GRADA SUBOTICE
TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO**

U skladu s člankom 50. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020, 52/2021 i 62/2023) i čl. od 55. do 68. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade planskih dokumenata (*Službeni glasnik RS*, br. 32/19)

Oglašava

JAVNI UVID U

Nacrt Plana generalne regulacije za naselje Donji Tavankut

Javni uvid može se obaviti od 6. studenoga do 5. prosinca 2023. godine, radnim danima od 8 do 12 sati u Gradskoj upravi Subotice, Trg slobode 1.

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid u Plan u Gradskoj upravi Grada Subotice, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, ured br. 204 i na službenoj internetskoj stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Primjedbe na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 i 9), od 6. studenoga do 5. prosinca 2023. god.

Javna sjednica Komisije za planove bit će održana 14. prosinca 2023. godine u 13 sati u zgradi Stare gradske kuće (u Plavoj sali), Trg slobode br. 1.

Pravne i fizičke osobe mogu pred Komisijom za planove obrazložiti svoje primjedbe koje su u pisanom obliku dostavljene tijekom javnog uvida.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, temeljem članaka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

**OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU
DA NIJE POTREBNA IZRADA STUDIJE
O PROCJENI UTJECAJA NA OKOLIŠ**

Dana 30. 10. 2023. donijeto je rješenje pod brojem IV-08/I-501-207/2023 kojim se utvrđuje da nije potrebna izrada studije o procjeni utjecaja na okoliš projekta: »Magistralni vodovod i priključak ka TEHNO-COOP-u uz novoplanirani put od Ulice Lošinjska do PPOV-Subotice« na k. p. br. 14790/4, 14479/3, 14478/6, 14477/4, 14792/5, 14182/2, 14181/3, 14180/9, 14180/2, 14179/1, 14178/3, 14793/10, 14166/5, 14166/4, 14166/2, 14796/4 K. O. Novi grad i 2529/2, 10980/2, 10980/1 K. O. Palić, čiji je nositelj JKP *Vodovod i kanalizacija*, Trg Lazara Nešića 9/a, Subotica.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja. Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internetskoj adresi:

http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Resenja/501-207-2023.pdf,

Povratak velike četvorke ... i četiri nova trenera

Trebalo je trinaest ligaških kola da bi se na vrhu ljestvice 1. HNL, konačno, našla četiri najveća hrvatska nogometna kluba. Istina, vrh ne drže *Dinamo* ili *Hajduk*, nego *Rijeka*, dok je *Osijek*, očekivano, u najbližoj pratnji. Ali, četvorka je tu i pretendira na šampionski naslov...

Rijeka

Najugodnije iznenađenje novoga prvenstva je jamačno momčad *Rijeke*, koja je u prvih trinaest susreta prikazala najpostojaniju formu i osvojila najviše bodova (26). Unatoč turbulentnoj promjeni trenera (**Sergej Jakirović**) koji je postavio temelj i pobjedničku strukturu, niti šok zbog njegovog iznenadnog odlaska u *Dinamo* nije uzdrmao *bijele* s Rujevice. Stigavši iz *Gorice*, **Željko Sopić** brzo je pohvatao sve niti i nastavio plesti bodovnu mrežu (pobjeda protiv *Gorice* 1:0). Koliko će dugo izdržati pred favoriziranim pratiteljima ostaje nam vidjeti. Za sada ima dva boda ispred *Hajduka* i četiri više od *Dinama* (jedan susret manje).

Rošade trenera

Novo prvenstvo donijelo je jednu posve neuobičajenu situaciju, koja se nikada prije nije dogodila u hrvatskom klupskom nogometu. Već u prvoj četvrtini ligaškog natjecanja svi klubovi tzv. velike četvorke promijenili su trenere. *Dinamo* (**Bišćan** – Jakirević), *Hajduk* (Leko – Karoglan), *Rijeka* (Jakirević – Sopić) i *Osijek* (Tomas – Zekić)

Hajduk

Prvih pet susreta – pet pobjeda i oživljavanje dugogodišnjeg sna o osvajanju naslova prvaka, a onda se vizija **Ivana Leke** s četiri poraza srušila poput kule od karata. Posljednji, onaj domaći protiv *Osijeka*, koštao ga je mjesta na *bieloj* klupi. Predsjednik **Jakobušić** promptno je reagirao i vratio **Mislava Karoglana** (trener bez poraza u 13 susreta na klupi *Hajduka*). Minimalna pobjeda na gostovanju kod *Slavena* (1:0) i povratnički gol **Livaja** iz penala (700 minuta bez pogotka), na tren su stišali veliku buru na Poljudu. *Hajduk* se vratio...

Dinamo

Slična situacija događa se i drugom papirnatom favoritu za osvajanje naslova u sezoni 2023./24., zagrebačkom *Dinamu*. Višestruki prvak Hrvatske, odlaskom nekoliko svojih vedeta, naprosto ne sliči samom sebi. Serija domaćih i inozemnih poraza (*Balkani*, *Viktorija*) skoro su koštale Jakirovića neplaniranoga brzoga otkaza, ali je sretna pobjeda u nadoknadi vremena susreta protiv *Lokomotive* (2:1) otvorila nove perspektive. *Dinamo* mora usporedno nastaviti na tri fronte.

foto HINA/Miljenko KLEPAC/ik

Osijek

Ono što **Stjepanu Tomasu** nije pošlo za rukom, čini se, polazi **Zoranu Zeikiću**. *Osijek* postupno podiže formu i polagano hvata priključak za odbjeglih triom. Vezane pobjede protiv *Hajduka* i *Istre* (3:1) ojačale su apetite kluba s Drave, preciznije s Opus Arene i sada trebamo vidjeti koje su stvarne mogućnosti i potencijali ove momčadi.

Tablica

S obzirom na sljedeće, 14. kolo, vrlo je vjerojatno da se neće mnogo toga promijeniti u trenutačnom poretku četiri najbolje hrvatske momčadi. Pod uvjetom da *Rijeka* uspješno prođe gostovanje kod *Lokomotive*. *Hajduk* doma dočekuje *Rudeš*, dok *Dinamo* gostuje *Varaždinu*, a *Osijek* gostuje *Gorici*. Imajući u vidu pobjedničku formu sva četira kluba, mogli bismo svjedočiti njihovim novim pobjedama. No, ipak sačekajmo konačne rezultate susreta koji se igraju ovoga vikenda. Jer Supersport HNL nas je ove sezone već mnogo puta iznenadio...

D. P.

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020, 52/2021 i 62/2023) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

ZA FORMIRANJE POVRŠINE JAVNE NAMJENE – ZA POTREBE UTVRĐIVANJA JAVNOG INTERESA NA K. P. BR. 11601 K. O. DONJI GRAD U SUBOTICI

(naručitelj projekta – Grad Subotica)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o Urbanističkom projektu od 10. do 16. studenoga 2023. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt se može pogledati i na službenoj internetskoj stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid. Stručni obrađivač predmetnog Urbanističkog projekta je Javno poduzeće za upravljanje cestama, urbanističko planiranje i stanovanje, Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 10. do 16. studenoga 2023. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčić.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

POGLED S TRIBINA

Popis

Uponedjeljak, 30. listopada, izbornik Hrvatske nogometne reprezentacije **Zlatko Dalić** objavio je svoj popis igrača na koje računa u predstojećim, odlučujućim susretima završnog kvalifikacijskog ciklusa. Protiv Latvije i Armenije mogli bi zaigrati:

Vratari: **Dominik Livaković, Ivica Ivušić, Nedićko Labrović**

Braniči: **Domagoj Vida, Josip Juranović, Joško Gvardiol, Borna Sosa, Josip Stanišić, Josip Šutalo, Martin Erlić, Marin Pongračić**

Vezni: **Luka Modrić, Mateo Kovačić, Marcelo Brozović, Mario Pašalić, Lovro Majer, Luka Ivanušec, Luka Sučić, Nikola Moro**

Napadači: **Andrej Kramarić, Bruno Petković, Marko Pjaca, Ante Budimir**

Pretpozivi: **Nikola Vlašić, Borna Barišić, Josip Brekalo, Dario Melnjak, Petar Musa, Dion Drena Beljo, Martin Baturina, Franjo Ivanović, Dominik Kotarski**

Iako se nakon debakla u listopadskim ogledima protiv Turske i Walesa očekivao značajni zaokret na popisu *vatrenih*, prema viđenom to se očito nije dogodilo. Ima

nekoliko novih imena (Pongračić, Pjaca, Sučić i Budimir), koja nisu debitanti nego nekadašnji A reprezentativci i sada ih izbornik želi ponovno aktivirati. Čini se kako Dalić nije spreman previše riskirati i odlučio je vjerovati većini igrača koji su igrali cijele kvalifikacije za nastup na sljedećem Europskom prvenstvu u Njemačkoj. Također, stječe se dojam kako ne može povjerovati u mogućnost ponavljanja listopadskog scenarija, tj. da njegovi momci dva puta mogu tako loše igrati. Nažalost, ostaje činjenica kako dobar dio prvotimaca nije u idealnoj natjecateljskoj formi ili nisu u prvom planu u momčadima za koje nastupaju. Ipak raduje povratak dvojice standardnih *vatrenih* (Ivanušec, Kramarić), ali i činjenica kako bi izbornik mogao, na koncu, potegnuti i neko ime s pretpozivnog popisa, prije svih Ivanovića i Baturinu. Tu je bio i Melnjak, ali najnovije vijesti o njegovoj ozljedi koljena ne daju mu previše šansi za potencijalni reprezentativni debi. Bilo kako bilo, Zlatko Dalić je otkrio svoje karte i sada je na nama svima da vidimo koliko će aduta uzeti protiv objektivnih outsidera Latvije i Armenije. Mnogo važnije će biti kako će glavni konkurent za izravni plasman – Wales odigrati svoje susrete protiv Armenije i Turske. Hrvatska mora dobiti oba susreta i čekati kiks Walesa.

D. P.

Umotvorine

- Što je veća visina, veća je i pustoš.
- Šutnja je odmor duše.
- Stav – mala stvar koja čini razliku.

Vicevi, šale...

- Je l' može jedna tvoja slika?
- Imam na profilnoj.
- Ali tamo je auto!
- Otvori vrata, unutra sam.
- Što radiš to?
- Tražim sreću!
- U frižideru?!
- Pa, negdje mora biti...

Mudrolije

- * Ako ne gradiš svoje snove, netko će te zaposliti da gradiš njihove.
- * Ma koliko da čovjek dobro govori, kad previše govori uvijek na kraju kaže neku glupost.
- * Na najvažnijim raskrižjima rijetko se nalaze putokazi.

Vremeplov – iz naše arhive

Svi sveti 2007.

Gustiranje

Piše: Ivan Tumbas

Gungula

Kojekako smo obrali kukuruze, uneli u čardak a kuružnju sadili u klupe, pa kad dospijemo sadit u badnjove. Žito i ječam su posijani pa kako Bog da, samo da ne fasujemo kogod ove godine. E, dedara im njevog cile godine čutakujemo, al kad triba platit onda se uvijek nađu kake miškulancije. No, duračan je naš svit a i izvedlikovat i uvijek iskvituje financ zapovijeđen. Tako danas leškarim na ledini. Najedared đipe vaške pa upopriko otrče na kapiju. Došo Futar. Koji andrak je ovog poslo! S noge na nogu, ajd na kapiju. Viknem na vaške šta već tako zdravo laju na njegov. »Dobar dan«, on meni, ja otpozdravim »Amen uvijek«. »Dono sam Vam niku cidulju« veli, da potpišem ode. »A šta ako neću?« »Onda ću odnet, pa ćete Vi morat priuzet.« »A šta je to?« »Od financa, cigurno kaki dug«, pa se niki podsmije. Zabadavad iznavljam, ne mogu nikako ga izđorat. Šta ću, potpišem na dva mista. Priuzmem niku modru kovertu. Oma je otvorim bricom. Mal me nije kap trevila kad sam ugledo cifru! Pa piše kontrak za dug za navodnjavanje. Mal ga oma nisam pokido i zgužvo. Izonodio sam se od ti kojekaki kaštiga. Čitam, pa ne virujem. Piše ako ne platim izvršba će se uradit s egzекutorom. Oma idem burlat po fijokama di sam ostavio tu cidulju kojom sam platio. Sve privrčem, nema. Ko da je vrag sio na cidulju. Viknem ženi bisno di su cidulje o plaćenim financu. »Jezus Marija, Ivša, vidi se da si ostario, to držimo u onoj škatulji od cipela.« Uh, oma me trbu zavrteo pa friško trk u hajzlu. Mal nisam ukasnio. Kad sam se vratio u malu kuću, sav daktim. »Šta ti je?«, pita me moja žena. Ma zdravo sam se potreso, a zavrteo me stomak. »Našla sam«, pa deklamuje šta sam prolitos platio. Iz ovi stopa odem u varoš, uzmem cidulju. Opravim se, nadušem gume na bicigli, pa verglaj pod vitar. Stigo, skopčo lokot na zadnji zupčanik, jel vandrovači su komisni. Javim se kod činovnika u kancelariju. Divanim furtom na čeg sam se došo žalit. Oma se on izverugo, još kad sam pokazo da sam uplatio. Veli on meni izvršba će biti sanirana. A, jeee to je vaš propust. Pa mi gurne srdito artiju u moje šake. »E, s ovim nismo sve još posvršavali«, velim mu. »Vi ste mene prolondžovali, al to se sve plaća. Tako oću da idem kod vašeg šefa financa, da mu ja nabrojim moje zaktive.« Veli, on je spričen danas. Ako je spričen, odem ja naću ja njega da mi on moje iskvituje. Oma se niki počeli izverugat. Našo ja sobu di gospon obitava. Kultuno izdeklamujem moj dolazak u varoš, što su mi griškom poslali kontrak i izvršbu koju je financ sročio. Oma se on počo izverugat pa furtom jedno isto. »Ko je odgovoran za ovu miškulanciju, jel ću se žalit glavnom polgarmešteru kako šalijete kaštige griškom čeljadima.« Čadim ja, meni nadoknadit moje dangubljenje tu po varoškoj kući. On samo steže ramenima, a ja samo voštím ričima. Baš sam mu naprišivo, a on samo minja boju. Huncutski to rade: ko plati, nikom ništa. Dišputiro sam za se dok sam izlazio iz zvanije. E, tili su me izđorat, al evo šipak. Tako goropadan odem u mijanu, popijem na dušak tri deci vina. »Mene ste našli izvikat«, divanim ko da sam čaknut pa se čeljad zgledaju. Jedva me puštilo to frfljanje. Nabasam na komšiju Felu pa mu izdeklamujem o mojoj nevolji. On se nasmije pa kaže »eto, to sam ja prošo prija podrug nedilje«. Bilo mi lakše jel nisam samo ja bio namagarčen. Uzmem biciglu pa kondrljam za sobom, jel ako je zajašim pandur će me kaznit. Tako sam se zdravo izonodio, kugod kad oplužim koje jutro s konjom. Putom dok sam išo na salaš viter se okrenio pa duva, verglaj opet... Nije mi dosta zorta što sam hajčio tu po zvaniji, neg i viter mi više puti skeči šešir s glave u pra. Čim sam stigo, žena metnila užnu na astal. Tako gladan, pa isigran, io sam pa sve krkam. E, takoc moja čeljadi, pazte se od ezekutora.

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Svega će bit

Čeljadi, još ka' sam ono davno završio te velike škole za fiškala divanili su po selu da baš i nisam u vinklu, kako se moderno kaže, a po starovirski da mi ljudi popa krstio pa da i nisam baš svoj. Uvijek su divanili da sam veliki mudrijaš. Al, bome, pravo da kažem malo j' bilo oni što nisu došli da je uputim, ma za šta to bilo. Eto kako sam mudrijašio niku noć od rata tako sam se stušio ko svića. Sve mi dolazi u glavu, svakojake stvari, što j' najgorje sve to ludorije od one u naše države pa do cilog svita. Mislim se ope' »e, moj Marne, ako nisi do sad pošandrcio sa' češ«. Uvijek sam mislio da će svega bit, al baš ovako da će svega bit, i nisam. Latim se od nespavanja niku noć moji stari knjiga. Tamo naletim na jednog velikog mudrijaša, što kažu danas filozofa, pa na drugog, trećeg. Pa se latim lap-topa, a tamo drugi mudrijaša. Ta, ko da u cili svit glediš. E, sam falilo da mi se draga Gospa ukaže. I ka' se prošudiram, uvijek se završi na toj riči »modern«. Jel danaske je važno da j' sve moderno. I ka' se pogleđe, sve ide tako da će svega bit. Bome, pravo kažem za jedne je uvijek tako bilo a i biće, al bome za mlogo nji ni ni bilo a kako se vidi i neće bit. Eto od tog da će svega bit došli smo da j' digod i da se komugod može, ako mu se potrefi od siromaka bude pa i bogataš. I to otkal i kako tako ispadne baš i ni baš na lip način, to baš mlogo nikog ne sekira. Vala j' to od Boga da si danaske siroma, malo digod zamutiš pa zavatiš pa si sutra punog buđelara. I ka' se prošudiram da su za čudit se putevi na nebu sitim se i da su ovi putevi na zemlji za čudit se. Došlo j' dotle da lopovi, lažovi i uncuti možu bit glavni. A kad se potli pitamo otkal je to došlo, onda nam kažu da j' sistem taki. Da smo mi tako zaokružili. Onda nam oni kroju, mal kako svit kaže, mal odoka, mal kobjage za nas, a kako god okreneš uvijek za nje. Opsinju narod svim i svačim. Da tako mora bit, da svega ima i da će svega bit, da im to vala ko od Boga. A čeljad ko ovce viruju da svega imu, da će svega bit pa još i da tako mora bit. I kad na to moje mudrijašenje, mlogi bi rekli filozofiranje, kažem da nećemo morat još malo vala ništa ni radit i študirat jel će to misto nas radit nikaka pamet što ćemo mi čeljad napraviti a skoro da već nismo, sam sebe uvatim kako se češem di mi i ne srbi. Još bi ja, al mi sad već stra od onog što će bit sutra. Vala, kako ide svega će bit a nas ko zna. Možda oće, možda neće.

U NEKOLIKO SLIKA

Holywin 2023.

Pokljukuša

Pokljukuša je veoma staro jelo koje su pripremali bunjevački Hrvati. U rječniku je objašnjeno da je to pečeno tanko tijesto s češnjakom koje je zatim popareno kipućom vodom.

U Bosni se također pravi jelo pod istim nazivom, ali ondje pokljukuša izgleda kao pita. Može se pronaći i naziv kljukuša.

Pokljukuša kakva se pravila u Subotici i okolici jede se kao juha s pečenim tijestom u njoj. Uobičajeno se pravila danima namijenjenim za tijesto – srijeda i petak, a može se kuhati i na velike postove, ali uz soparnu čorbu.

Pokljukušu nam je pravila **Ružica Šimić** iz Subotice.

Sastojci za čorbu:

1 jušna žlica masti
1 jušna žlica crvene mljevene paprike
mrkva
peršin
1 čen češnjaka
sol/vegeta
2 dl kuhane rajčice

Sastojci za tijesto:

2 jaja
200 g oštrog brašna
sol
voda

Priprema:

Umijesiti tijesto i pokriti alu folijom ili poklopiti da odstoji koju minutu.

Za to vrijeme staviti čorbu da se kuha. Mast izvaditi u posudu i ugrijati. Dodati mljevenu crvenu papriku i pirjati (ne dodaje se brašno u zapršku, jer bi bilo pregusto).

Dodati što sitnije narezanu mrkvu, peršin i češnjak te nastaviti pirjati. Dodati 1 l vode i začine te kuhati sat vremena.

U međuvremenu tijesto premijesiti još nekoliko puta i razvući oklagijom na debljinu 1 cm.

Isjeći na kvadratiće nožem ili mamuzom. Isječeno tijesto slagati u papirom obloženi pleh i peći na 180 stupnjeva 15-20 minuta, tj. dok ne porumeni.

Kada je čorba skuhana, dodati kuhanu rajčicu po ukusu. Ubaciti i ispečeno tijesto i kuhati 25 minuta. Ne treba ubaciti previše tijesta, jer će upiti svu čorbu. Višak tijesta ne bacati, već odložiti u papirnatu vreću i ostaviti za drugi put.

Tijesto je skuhanu kada omekša. Čorbu ostaviti da odstoji u poklopljenoj posudi još koju minutu.

Može se služiti uz skorup ili vrhnje za kuhanje od gore.

KuHaR tradicionalnih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

5+Plus

JEDNOM POLISOM pokrijte 5 rizika

Osigurajte sebe, svoj automobil i putnike u njemu samo jednom polisom

Maksimalan oprez u vožnji, briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti poput kvara vozila, loma stakala i prirodnih rizika. Bilo da ste na odmoru ili službenom putovanju, uz polis **Paket 5+ Milenijum osiguranja** nećete morati da brinete zbog okolnosti koje nisu pod Vašom kontrolom.

Ovom polisom osigurate se od **pet najčešćih rizika** i obezbediti:

1. Osiguranje od loma stakala na putničkom vozilu;
2. Osiguranje putničkog vozila od oštećenja usled prirodnih rizika;
3. Osiguranje lica u putničkom vozilu od posledica nesrećnog slučaja – nezgode;
4. Pomoć na putu;
5. Zamensko vozilo.

MILENIJUM OSIGURANJE

Vaspis je da budemo na usluzi

www.milos.rs

011/ 715 23 00

RADIO MARIJA

Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCIJE:

NOVI SAD 90,0 MHz

SUBOTICA 90,7 MHz

SOMBOR 95,7 MHz

NIŠ 102,7 MHz

KONTAKT:

Ured: 024/600-099

Program: 024/600-011

SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:

Radio Marija Srbije

Radio Maria play

www.radiomarija.rs

[@Radio.Marija.Srbije](https://www.facebook.com/Radio.Marija.Srbije)

[@radiomarijasrbije](https://www.instagram.com/radiomarijasrbije)

ILI-ILI

AKCIJA

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po **1 dinar** ili
- 12 meseci sa **50% popusta**

AT

Astra

Telekom

011 44 22 009

3. međunarodni festival amaterskog dramskog stvaralaštva

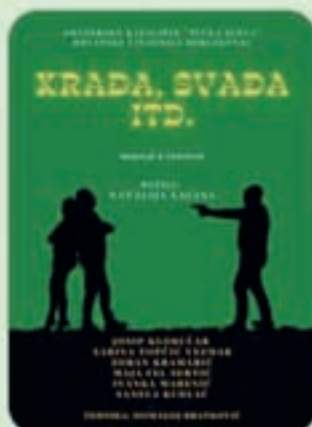

DRIM fest

Velika sala HKC "Bunjevačko kolo" Subotica

03. 11. 2023. Petak

17:45 h Svečano otvorenje festivala

18:00h

Amatersko kazalište "Pučka scena"
Hrvatske čitaonice Hercegovac
"KRAĐA, SVADA ITD."
(komedija)

19:15h

Kazalište Županja
"TRI PUT' BOG POMAŽE"
(komedija)

20:30h

Dramski studio "Sanjari",
Sombor
"PROSIDBA"
(komedija)

04. 11. 2023. Subota

18:00h

AP "Đorđe Damjanov Bekša"
Jaša Tomić
"POP ČIRA I POP SPIRA"
(komedija)

19:45h

Hrvatsko kazalište, Travnik
"OBLACI"
(komedija)

21:00h

Gradsko Pozorište, Jagodina
"SAB(H)RANA DELA
VIJĚMA ŠEKSPIRA"
(komedija)

ULAZ JE SLOBODAN.

Generalni
pokrovitelji:

REPUBLIKA SRBIJA
MINISTARSTVO KULTURE

Pokrovitelji:

